

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

Peetu Mielonen

TUPAKKALAIN VAIKUTUKSET TERVEYDENSUOJELUUN

Opinnäytetyö
Joulukuu 2013

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2013
Liiketalouden koulutusohjelma

Karjalankatu 3
80200 JOENSUU
+ 358 50 260 6800

Tekijä
Peetu Mielonen

Nimeke
Tupakkalain vaikutukset terveydensuojeluun

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin, kuinka tupakkalaki vaikuttaa väestön terveyden suojeluun. Työn tarkoituksena oli tutkia tupakkalain voimassa olevan oikeuden sisältöä väestön terveydensuojelun kannalta. Toisena näkökulmana työssä tutkittiin sitä, miten tupakkalaki nykyisellään rajoittaa tupakoivan henkilön oikeutta tupakoida.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin lainopillista kirjoituspöytätyötä. Työssä lähteenä käytettiin ensisijaisesti vahvistavina lähteenä tupakkalakeja. Lain tarkoitusta pyrittiin avaamaan lainvalmistelumateriaalin avulla. Aihetta käsiteltiin myös oikeuskäytännön avulla, tuomalla käytännön oikeustapauksia esimerkeiksi.

Tupakkalailla pyritään ensisijaisesti suojelemaan väestöä tupakansavun haitallisilta vaikutuksilta ja ehkäisemään tupakkatuotteiden käytön aloittamista. Lain tavoitteeksi on asetettu tupakkatuotteiden käytön loppuminen, vaikka sillä taataan toisaalta oikeus ostaa ja käyttää tupakkatuotteita. Tupakkasta aiheutuu monia terveyshaittoja, joille altistumista lainsäädännöllä pyritään vähentämään ja ehkäisemään. Samalla tupakkalaki asettaa rajoituksia, jotka koskevat elinkeinotoimintaa ja yksilön oikeutta tupakoida. Keskeisimmät elinkeinotoimintaa koskevat rajoitukset ovat myynnin rajoitus ja markkinoinnin kieltäminen. Yksilön tupakointiin tupakkalaki vaikuttaa asettamalla tupakointikieltoja tiettyihin tiloihin.

Kieli
suomi

Sivuja
44

Asiasanat
tupakkalaki, tupakointi, terveydensuojelu

THESIS
December 2013
Degree Program in Business Economics
Karjalankatu 3
FI 80200 JOENSUU
FINLAND
+358 50 260 6800

Author
Peetu Mielonen

Title
Tobacco Act and Its Effects on Health Protection

Abstract

This thesis studies how tobacco act affects the protection of public health. The purpose of this study was to examine the existing content tobacco act and its effects on population's health protection. Another aspect of the study was to investigate how tobacco act currently restricts the rights of a person to smoke.

The thesis was executed by using jurisprudential methods. The Primary source of this thesis was tobacco act as a strong binding source. The law's preparatory material was used to clarify the purpose of tobacco act. The topic was also treated by using legal praxis with practical examples such as cases.

Tobacco act is primarily intended to protect population from harmful effects of tobacco smoke and to prevent the start of using tobacco products. The goal of tobacco act is to stop population's consumption of tobacco products, though on the other hand it ensures the right to purchase and use tobacco products. Smoking causes exposure to many health problems which legislation aims at reducing and preventing. At the same time tobacco act sets restrictions to business activity and individual's right to smoke. The main restrictions for business activity are restriction of sales and marketing ban. It affects individual's smoking by placing bans on smoking in certain areas.

Language
Finnish

Pages
44

Keywords
tobacco act, smoking, health protection

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Tupakka ja tupakkatuotteet.....	7
	2.1 Tupakka	7
	2.2 Muut tupakkatuotteet	10
3	Tupakka ja terveys.....	13
	3.1 Tupakansavun koostumus ja haitta-aineet.....	13
	3.2 Tupakan terveydelliset vaikutukset	15
	3.3 Passiivinen tupakointi	19
4	Tupakkalaki väestön terveyden suojaamisessa	20
	4.1 Tupakkalain ja tupakkapolitiikan tavoitteet ja tarkoitus.....	20
	4.2 Tupakkalain asettamat rajoitukset elinkeinotoiminnalle	22
	4.3 Tupakkalain asettamat rajoitukset yksilön tupakoinnille.....	28
	4.4 Tupakoinnin seuranta ja tutkimus	38
5	Pohdinta.....	40
	Lähteet.....	43

1 Johdanto

Jokainen meistä on varmasti joskus elämässään altistunut tietoisesti tai tahtomattaan tupakansavulle. Moni myös saattaa tuntea tupakoivan ihmisen tai on itse tupakoinut joskus. Suomessa, kuten myös muualla maailmassa on viimeisten vuosikymmenten aikana pyritty lainsäädännöllä rajoittamaan tupakointia ja suojelemaan väestön terveyttä. Tupakoinin on tiedetty jo 1800-luvulta lähtien aiheuttavan terveydellistä haittaa, mutta vasta 1900-luvun puolivälissä saatiin varmuus sille asialle, että tupakoinnilla ja keuhkosyövällä, sekä useilla sydän ja verisuonitaudeilla on selkeä yhteys toisiinsa. (Goodman 1993, 115–126.)

Suomessa tupakointia rajoitetaan lailla. Tupakkalaki (693/1976) säättää toimenpiteet, joilla on tarkoitus ehkäistä tupakoinnin aloittamista, suojella väestöä tupakansavulle altistumiselta ja edistää tupakoinnin lopettamista. Tupakkalain tavoitteena on riippuvuutta aiheuttavien ja ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Tupakointia on aloitettu rajoittaa vuodesta 1976 lähtien tupakkalailla, jota on muutettu ja tiukennettu useaan otteeseen nykypäivään mennessä.

Suomessa noin 23 % työikäisistä miehistä ja 16 % naisista tupakoi päivittäin. Suomalaisten tupakointia on seurattu kyselyin ja tutkimuksin 1978 alkaen. Seurannan aikana miesten tupakointi on vähentynyt koko ajan. Naisten kohdalla tupakoitsijoiden määrä kasvoi aluksi, mutta on kääntynyt laskuun 2000-luvulla. Vuonna 2010 tehdyn kyselyn mukaan 66% tupakoivista miehistä ja 54% naisista ilmaisi halukkuutensa lopettaa tupakoinnin. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan koulutusryhmittäiset erot ovat suuria. Tupakointi on yleisintä matalasti koulutettujen henkilöiden keskuudessa. (THL 2012.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lukijalle, millä tavoin nykyisin Suomessa tupakointia rajoitetaan lailla ja millä toimenpiteillä väestöä pyritään suojelemaan tupakansavulta ja sitä kautta haitallisilta terveysvaikutuksilta. Tutkimuksen pääpaino on nimenomaan selvittää, miten tupakkalainsäädäntö rajoittaa henkilön oikeuksia tupakoida tai oikeuttaa olla altistumatta tupakansavulle. Tutkimuksessa ei niinkään ole tarkoitus syventyä muihin tupakkaa koskeviin rajoituksiin, kuten markkinointiin, myyntiin, maahantuontiin tai tupakan lääketieteellisiin vaikutuksiin vaan lähestymistavaksi on valittu suoraan henkilön tupakointia ja toisaalta tupakoimattoman väestön suojelua koskevan lainosan tutkiminen aiheen rajaamisen kannalta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ollut tutkia tupakan terveysvaikutuksia, vaan selventää lukijalle, jo tutkittuja ja todistettuja tupakan terveysvaikutuksia siinä määrin, kuin on tämän tutkimuksen ja lainsäädännön ymmärtämisen kannalta oleellista, sillä muutoin olisi mahdotonta ymmärtää miksi lainsäädännöllä rajoitetaan tupakointia ja miksi väestön terveyttä pyritään suojelemaan.

Valitsin tämän aiheen juurikin siitä syystä, että se on ajankohtainen, koska julkisuudessa on käyty viime vuosina paljon keskustelua tupakoinnin rajoittamiseen liittyvistä toimenpiteistä ja jotkin tahot ovat väläytelleet, jopa tupakoinnin täyskieltoa. Tupakkalaki on myös muuttunut useita kertoja vuosien saatossa ja tulee oletettavasti muuttumaan myös tulevaisuudessa, joten mielestäni on tärkeää luoda katsaus nykytilanteesta ja sen vaikutuksista niin tupakoitsijoiden kuin tupakoimattomien kannalta.

Tutkimusmenetelmäksi olen valinnut lainopillisen kirjoituspöytä tutkimuksen, sillä se palvelee mielestäni parhaiten tutkimustehtävää. Tutkimustehtävää lähestytään tässä tutkimuksessa lainopin eli oikeusdogmatiikan avulla. Lainopin keskeisin tutkimusongelma on selvittää käsiteltävässä oikeusongelmassa voimassa olevan oikeuden sisältö. Lainopin tarkoitus on pyrkiä antamaan vastaus siihen, kuinka oikeassa tilanteessa pitäisi toimia voimassa olevan oikeuden mukaan. Lainopin tehtävä on tutkia oikeusjärjestykseen kuuluvia sääntöjä ja selvittää niiden sisältöä. Toinen lainopin tehtävä on

oikeusjärjestyksen systematisointi, eli jäsentää voimassa olevan oikeus. Systematisoinnin tarkoitus on selkeyttää oikeusjärjestystä niin, että siihen tutustuja löytää etsimänsä säännökset helposti ja hahmottaa kokonaiskuvan oikeudellisista järjestelyistä ja niiden suhteista toisiinsa. (Husa, Mutanen & Pohjolainen 2005, 13–14.)

2 Tupakka ja tupakkatuotteet

2.1 Tupakka

Tupakalla tarkoitetaan yleisesti *Nicotiana* kasvisukuun kuuluvien kasvien kuivatuista lehdistä rouhittua rouhetta. Tupakkakasveja on löydetty 12 eri lajia. Näistä ylivoimaisesti suosituin ja viljeltyin tupakkakasvi on *Nicotiana tabacum* eli Virginiantupakka. Ajankohdasta jolloin ihminen on alkanut käyttämään tupakkaa ei ole täyttä varmuutta, mutta hautalöytöjen perusteella Ameriikan intiaanit ovat käyttäneet tupakkaa jo ajanlaskumme alussa. Tupakalle on kehittynyt vuosisatojen saatossa monia erilaisia käyttötapoja. Tupakan lehtiä mm. pureskeltu suussa. Nykyisin yleisimpiä käyttötapoja ovat kuitenkin erilaiset savukkeet, purutupakka eli sätkä, sikarit, erilaiset piiput, sekä nuuska. (Vierola 2005, 13–14.)

Suomeen tupakka on kulkeutunut 1600-luvulla ruotsista. Teollinen tupakanvalmistus alkoi Suomessa vuonna 1856, jolloin Turussa aloitettiin valmistamaan savukkeita Tupakkatehdas Rettingin tehtaalla. Tupakan kulutus nousi huippuunsa suomessa itsenäisyyden jälkeen sota-aikana (Laukkonen 1996, 6.)

Tupakkalain (693/1976) 2 §:n mukaan 1) tupakalla tarkoitetaan tupakkakasvien (*nicotiana*) lehdistä, varsista ja rungoista valmistettua tai niitä sisältävää nautintoainetta. 2) tupakan vastikkeella tarkoitetaan käyttötarkoitukseltaan tupakkaa vastaavaa, tupakkaa sisältämätöntä nautintoainetta. 3)

Tupakkatuotteella tupakasta kokonaan tai osin valmistettuja, poltettavaksi, sieraimiin vedettäväksi, imeskeltäväksi tai pureskeltavaksi tarkoitettuja tuotteita, riippumatta siitä onko tupakka geneettisesti muunnettua vai ei. Tupakoinnilla tarkoitetaan 6):n mukaan tupakkatuotteen polttamista tai muuta käyttämistä nautintoaineena.

Savukkeet

Savukkeet ovat yleisin tupakan nautintamuoto. Kaikille savukkeille yhteistä on niiden tärkein ainesosa eli rouhitut ja kuivatut virginian-tupakan lehdet. Yleisin savuke on valmiiksi kääritty ja pakattu tehtaalla, mutta savukkeen voi kääriä myös itse, jolloin sitä kutsutaan sätkäksi. Savuke koostuu yleensä edellä mainitusta kuivatusta tupakasta, savukepaperista ja filteristä. Savukkeita poltetaan sytyttämällä toinen pää ja imemällä savua tupakan läpi filteripäästä.

Tupakkalain 2 §:n 3 b kohdan mukaan savukkeella tarkoitetaan poltettavaksi tarkoitettua valmiiksi paperiin käärittyä tai muusta aineesta valmistettuun hylsyn muotoiseen päällykseen sijoitettua tai sijoitettavaksi tarkoitettua tupakkakääröä, joka ei ole sikari tai pikkusikari.

Sikarit

Sikarit ovat pitkälti savukkeen kaltaisia. Ne valmistetaan kuivatuista ja fermentoiduista (lehdet kerätään paaleiksi ulos ikääntymään) tupakan lehdistä ja kääritään koneellisesti tai käsin. Sikaria poltetaan leikkaamalla suljetusta päästä noin $\frac{3}{4}$ osaa halkaisijasta siihen tarkoitetuilla sikarileikkureilla ja sytyttämällä toinen pää. Sikarin savua ei yleensä vedetä poltettaessa keuhkoihin kuten savukkeiden savua. (Bati 1998, 24–27.)

Tupakkalain 2 §:n 3 c kohdan mukaan sikarilla tarkoitetaan poltettavaksi tarkoitettua luonnon tupakasta valmistettua tupakkakääröä, jonka uloin kääre tai sidelehti on tupakanlehteä tai tupakanväristä rekonstruoitua tupakkaa. Kyseisen

pykälän 3 d kohdassa pikkusikariksi luokitellaan sikarit, jotka painavat enintään kolme grammaa.

Piippu

Piippu on tupakointiväline, jolla kuivattua tupakkaa voi polttaa. Piipussa on tavanomaisesti pyöreä pesä, johon poltettava tupakka laitetaan ja ontto varsi, jonka läpi savua imetään. Pesä ja varsi ovat yleensä toisistaan irroitettavia, jotta ne olisivat helpompia pitää puhtaana, ja varressa voi olla suodattimia tai imukkeita, jotka estävät tupakan kosteuden pääsyä suuhun. Piipuissa käytetään monesti myös maustettuja tupakoita. Myöskään piipputupakan savua ei ole tarkoitus vetää keuhkoihin asti, vaan maistella kuten sikareita. (Turunen 1978, 12–22.)

Piippu määritellään tupakkalaissa tupakointivälineeksi. Lain 2.1 §:n 4 kohdassa tupakointivälineellä tarkoitetaan tupakoinnissa, tai sen valmistelussa pääasiassa käytettäväksi tarkoitettua välinettä tai tarviketta, kuten savukepaperia tai muuta päällystä, savukkeenkierrintä, imuketta, suodatinta, piippua ja piipunpuhdistusvälinettä, sen mukaan kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määrää.

Nuuska

Nuuska on tupakkatuote, joka koostuu pääasiassa tupakasta, vedestä ja natriumkloridista, joihin lisätään erilaisia makuaineita ja nikotiinin imeytymistä parantavia aineita. Nuuskassa on yhteensä noin 2500 erilaista kemikaalia ja yhdistettä. Nuuskia on kahdenlaisia, kuiva nuuskaa ja kosteaa nuuskaa. Jälkimmäistä suositaan Pohjoismaissa. Nuuskan ero tupakkaan on se, että nuuska ei sisällä savun tuottamia haitallisia aineita, eikä tervaa. Nikotiinia nuuskassa on tutkitusti tupakkaa enemmän. Nuuskaa käytetään pitämällä sitä yleensä ylä-tai alahuulen alla. Nuuskaa voi käyttää, myös nenässä tai kielen alla. Nikotiini ja muut aineet imeytyvät käyttäjän verenkieroon limakalvojen läpi. (Päivinmäki & Haavisto 2008.)

Tupakkalaissa nuuska lasketaan suussa käytettäväksi tarkoitetuksi tupakaksi. Lain 2.1 §:n 3 a kohdan mukaan suussa käytettäväksi tarkoitetulla tupakalla tarkoitetaan kaikkia suussa käytettäväksi tarkoitettuja, kokonaan tai osittain tupakasta valmistettuja tuotteita, jauheena tai pieninä paloina tai jonakin näiden muotojen yhdistelmänä, varsinkin annospusseissa tai huokoisissa pusseissa tarjottavia, tai elintarvikkeita muistuttavassa muodossa olevia tuotteita, lukuun ottamatta poltettavaksi tai pureskeltavaksi tarkoitettuja tuotteita.

2.2 Muut tupakkatuotteet

Tupakointivälineeksi mielletään yleensä vain tupakan sytytin ja itse savukkeet. Laki määrittelee Suomessa kuitenkin useat, jollain tavalla tupakointiin liittyvät tarvikkeet tupakointivälineeksi.

Tupakkalain 2.1 §:n 4 kohdan mukaan tupakointivälineeksi lasketaan tupakoinnissa tai sen valmistelussa käytettävät välineet, kuten savukepaperit, savukkeen käärimiskojeet, imukkeet, suodattimet piiput ja niiden puhdistusvälineet, sen mukaan kuin sosiaali- ja terveysministeriö tarkemmin määrittää.

Sosiaali- ja terveysministeriö on määrittänyt tupakointivälineet päätöksessään tupakointivälineistä (1158/1999). Päätöksen 1 §:n mukaan tupakkalain 2.1 §:n 4 kohdan tarkoittamia tupakointivälineitä ovat; 1) savukepaperit lehtiöinä tai hylsyinä, 2) savukkeenkiertimet tai vastaavat tuotteet, 3) tupakkatuotteisiin kuuluvat suodattimet ja piipunpesät, 4) sikareiden ja savukkeiden imukkeet ja vastaavat, 5) tupakkapiiput ja niiden kaikki osat, 6) Imukkeiden ja osien puhdistusvälineet, 7) tuhkakupit ja vastaavat tuotteet, 8) tupakoinnin valmisteluun käytettävät tuotteet, 9) kaikki tupakan säilytyksessä käytettävät pussit ja rasiat, 10) kaikki tupakansytyttimet toimintatavasta riippumatta ja niiden osat, sekä 11) Kaikki tupakoinnin valmisteluun tai itse tupakointiin käytettävät apuvälineet.

Sähkötupakka

Sähkötupakka on varsin tuore keksintö 2000-luvulta ja se rantautui Suomeen Euroopasta muutama vuosi takaperin. Sähkötupakan käytön, sekä myynnin laillisuudesta on keskusteltu paljon. Sähkötupakan terveysvaikutuksista ei myöskään tiedetä vielä kovin paljoa. Onko sähkötupakka sitten lain määrittämä tupakkatuote?

Nikotiinia sisältävä sähkötupakka luokiteltiin vuonna 2008 lääkelaitoksen mukaan lääkkeeksi, kun Fredrickson Holdings Ltd haki vuoden 2008 alussa omalle sähkötupakka valmisteelleen Suomen lääkelaitokselta luokittelua. Tämä tarkoittaa sitä että lääkkeeksi luokiteltua valmistetta ei saa myydä Suomessa ennen kuin sille on saatu myyntilupa lääkkeenä. Lääkelaitos perusteli päätöstään, sillä että se on linjassa EU- komission kannanoton kanssa koskien sähkötupakan luokittelua ja nikotiinilla on todistetusti farmalogisia vaikutuksia. (Edilex-toimitus 2008.)

Sähkötupakka on sähköllä (paristo tai akku) toimiva laite, joka muistuttaa ulkoisesti tavallista savuketta. Useimmat laitteet koostuvat kolmesta osasta, joita ovat ladattava akku, patruuna ja lämmityselementti. Sähkösavukkeessa käytetään tupakanpurun sijasta nestettä, jota kuumennetaan ja sitten imetään kuumennuksessa syntyvä höyry. Sähkötupakkaa on olemassa nikotiinia sisältävänä ja nikotiinittomana versioina, myös eri makuvaihtoehtoja on olemassa.

Sähkötupakan mainonta on tupakkalain nojalla kielletty, sillä se on tupakalain 2.1 §:n 5 kohdan mukainen tupakkajäljitelmä ja saman lain 8 § kieltää tupakkatuotteen ja tupakkajäljitelmien suoran ja epäsuoran mainonnan. Mainontakielto on siis sähkötupakan osalta yhtä laaja, kuin tupakan. Sen sijaan tupakkajäljitelmien ja tupakan vastikkeiden maahantuonti ei ole tupakkalain nojalla kielletty. Niitä eivät koske myöskään tupakkalain mukaiset myyntirajoitteet. Näin ollen tupakkalain 18 vuoden ikärajaa tai myyntilupaa koskeva sääntely ei koske sähkösavukelaitetta tai nestepatruunoita. (THL 2013.)

Sähkötupakka ei siis ole tupakkatuote vaan tupakanjäljitelmä tai tupakan vastine. Tästä on esimerkkinä tuoretta oikeuskäytäntöä. Ratkaisussa Turun HAO 20.08.2013 13/0550/2 Turun hallinto-oikeudella oli ratkaistavanaan kysymys, onko laitokseen sijoitetulta huostaan otetulta alle 18-vuotiaalta nuorelta voitu ottaa haltuun sähkötupakka ja täyttöneste. Hallinto-oikeus katsoi, ettei sähkötupakka ole tupakkalain mukainen tupakkatuote, eivätkä tupakkalain kiellot siten koske sähkötupakan hallussapitoa, joten sähkötupakkaa ja täyttönestettä ei voitu ottaa laitoksen haltuun.

Vesipiippu

Vesipiippu eli vesibongi on väline, jolla voidaan polttaa tupakkaa, tai jotain muuta tuotetta. Vesipiippu on hieman tuntemattomampi tupakoinnin muoto, mutta sen käyttö on yleistynyt 2000-luvulla länsimaissa. Vesipiippu koostuu yleensä vesisäiliöstä, polttopesästä, venttiilistä ja imuletkusta. Vesipiippua käytettäessä poltettava aines, olipa se sitten tupakkaa tai jotain muuta, lämmitetään piipunpesässä ja palamisesta syntynyt savu suodattuu vesisäiliöön, josta se imetään letkulla ja hengitetään. (THL 2013.)

Suomen lainsäädännössä vesipiippu luokitellaan tupakkalain 2.1 §:n 4 kohdan mukaiseksi tupakointivälineeksi riippumatta siitä mitä sillä polttaa. Tupakkakasvia sisältävät seokset luokitellaan saman lain 2.1 §:n 1 kohdan mukaisiksi tupakkatuotteiksi ja muut seokset 2.1 §:n 2 kohdan mukaisiksi tupakan vastikkeiksi. Vastoin yleistä uskomusta, kannabistuotteiden käyttö vesipiipun avulla ei ole yleistä. Niiden käytöstä määritellään erikseen rikoslaissa 39/1889.

3 Tupakka ja terveys

3.1 Tupakansavun koostumus ja haitta-aineet

Tupakansavu sisältää yli 4000 erilaista kemiallista kaasua, yhdistettä ja pienhiukkasta. Palamistuotteet koostuvat, sekä kuivatun tupakan, että savukepaperin ja valmistusprosessissa lisättyjen lisäaineiden epätäydellisestä palamisesta. Savun koostumuksesta noin 92 % on kaasumaista ja loput erinäisiä kiinteitä hiukkasia. Tunnetuimmat ja ihmisen terveyden kannalta merkityksellisimmät ainesosat ovat nikotiini, terva ja häkä (hiilimonoksidi). Nämä kaikki kolme ovat karsinogeneeneja ja tutkitusti syöpää aiheuttavia. Muita tupakansavusta löydettyjä haitallisia aineita ovat mm. raskasmetallit kuten, lyijy, elohopea, nikkeli ja kromi. Savusta on löydetty myös radioaktiivista polonium 210 isotooppia, sekä taistelukaasuna käytettyä syanidia. Syöpää aiheuttavia karsinogeneeneja on tunnistettu noin 50 kappaletta. (Vierola 2005, 54–56.)

Tupakassa oleville haitta-aineiden määriksi on Suomessa asetettu sallitut enimmäismäärät. Tämä käy ilmi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksesta tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä sekä haitta-aineiden määristä ja mittausmenetelmistä sekä testauslaboratorioista (641/2002). Kyseisen asetuksen 2 luvun 9 §:n mukaan elinkeinotoiminnassa myytävästä tai muuten luovutettavasta, taikka elinkeinotoiminnassa valmistettavasta savukkeesta poltettaessa syntyvien haitta-aineiden enimmäismäärät savuketta kohti ovat 10 mg tervaa, 1 mg nikotiinia ja 10 mg hiilimonoksiidia.

Tähän mainitsen huomiona, että vaikkapa itse käärityssä sätkässä saattavat asetuksen savukekohtaiset enimmäismäärät haitta-aineista ylittyä; on se sallittua, jos sätkää ei voida katsoa valmistetun elinkeinotoiminnallisessa mielessä, eikä sitä luovuteta muutoin.

Terva

Terva on satojen eri yhdisteiden seos. Tervaa syntyy tupakan palamisprosessissa ja se kulkeutuu savussa pieninä pisaroina. Tervaa on jouduttu korvaamaan muilla lisäaineilla, sillä tervapitoisuuksia tupakassa on rajoitettu vuosien saatossa. Tervan ”tarkoitus” tupakassa on pehmentää muuten kitkerään tupakansavun makua. Terva kuuluu karsinogeeneihin ja on täten syöpää aiheuttava ainesosa. Terva lisäksi ärsyttää keuhkoputkia ja se kerääntyy ihmisen keuhkoihin toistuvasti tupakkaa käytettäessä. Terva muodostuu sitkeäksi kerrokseksi keuhkojen limakalvoille, heikentäen näin keuhkojen toimintaa. (Viertola 2005, 58–59.)

Nikotiini

Nikotiini on kemiallinen yhdiste, jota saadaan tupakkakasvin (*Nicotinia tabacum*) lehdistä. Nikotiini kulkeutuu tupakoitsijan verenkiertoon keuhkojen ja suun limakalvojen kautta ja supistaa verisuonia. Nikotiini nostaa verenpainetta ja sykettä, koska aivoissa se aiheuttaa adrenaliini ja noradrenaliini erityksen kasvua. Nikotiini kulkeutuu aivoihin keuhkoista jopa 6–15 sekunnin sisällä, aiheuttaen näin tupakoinnista syntyvät ”tuntemukset”. Nikotiini aiheuttaa riippuvuutta, juurikin edellä mainitusta suorasta vaikutuksesta aivojen toimintaan, mikä on tyypillistä muillekin huumeriippuvuuksille. Nikotiinin säännöllinen saanti pienissä määrissä elimistöön tekee ihmisen riippuvaiseksi säännölliselle nikotiiniannokselle. Nikotiinin vaikutus hermostoon on samantyyppinen, kuin esimerkiksi opiaateilla, kuten kokaiinilla, sillä erolla, että nikotiini vaikutus aivoissa kestää vain lyhyen hetken.

Nikotiinin näkyvät vaikutukset käyttäjässä ovat vähäisemmät ja ihmisen helpommin kontrolloitavissa verrattuna vahvoihin huumeisiin. Tästä huolimatta nikotiinin aiheuttama riippuvuusaste voi olla vaikeudeltaan, jopa samaa tasoa kuin heroiinin, vaikka vieroitusoireet eivät olekaan fyysisesti yhtä voimakkaat. Nikotiini ei myöskään itsessään aiheuta tupakoitsijalle terveydellistä haittaa, kuten vahvojen huumeiden käyttö, mutta terveyshaitat muodostuvat savukkeen muiden haitallisten aineiden summasta. (Viertola 2005, 61–66.)

Häkä

Häkää eli hiilimonoksidia (CO) syntyy epätäydellisessä palamisprosessissa, kuten esimerkiksi tupakan palamisessa. Häkä on erittäin myrkyllinen, hajuton, väritön, mauton ja ilmaa kevyempi kaasu. Tupakansavun kulkeutuessa keuhkoihin häkä sitoutuu veressä happea tehokkaammin punasoluihin, joiden tehtävä olisi kuljettaa happea. Tämä heikentää hapenkuljetus kykyä ja aiheuttaa hapenpuutetta. Suurina annoksina häkä lamauttaa verenkierron hapenkuljetuksen ja johtaa nopeasti kuolemaan. Heikentynyt veren hapensiirtokyky edesauttaa useiden sydänsairauksien syntyä. (Allen 1985, 64–65.)

3.2 Tupakan terveydelliset vaikutukset

Tupakan ja tupakoinnin aiheuttamia terveysvaikutuksia on tutkittu jo pitkään. Ensimmäinen tutkimus tupakasta tehtiin jo vuonna 1761 Englannissa. Kyseisessä tutkimuksessa havaittiin, että tupakka voi aiheuttaa syöpää. Siitä lähtien tupakan ja syövän yhteyttä on tutkittu runsaasti. Lääketieteessä on tehty 1930-luvulta lähtien yli 50000 tutkimusta tupakan terveysvaikutuksista vaikutuksista. Näiden tutkimusten tuloksena pystytään nykyään kiistatta osoittamaan, että tupakointi on terveydelle erittäin haitallista, jopa siinä määrin haitallista, että tilastollisesti tupakka tappaa noin 5 miljoonaa ihmistä vuodessa. (Viertola 2005, 11–24.)

Tupakoinnin ja syövän yhteys

Syöpäsairauksien ja tupakoinnin yhteyttä on tutkittu jo pitkään ja on varmistunut, että tupakointi on ylivoimaisesti merkittävin osatekijä lisääntyneisiin syöpäsairauksiin maailmassa. Esimerkiksi Suomessa tupakoinnin on havaittu olevan osasyynä noin 25 – 50 %:ssa uusista syöpätapauksista. Tupakansavussa syöpää aiheuttavat palamistapahtumassa syntyvät karsinogeenit, jotka sekoittuvat savun muihin kemikaaleihin, kuten

fenoliyhdisteisiin ja synnyttävät todella syöpävaarallisia aineita. Näin ollen tupakointi aiheuttaa ja lisää riskiä useisiin eri syöpäsairauksiin, joista keuhkosyöpä lienee tunnetuin. Muita tupakoinnin aiheuttamia syöpäsairauksia ovat mm. haimasyöpä, suusyöpä, kurkunpään syöpä, nielusyöpä, ruokatorven syöpä, virtsarakon syöpä, munuaissyöpä, mahalaukun syöpä, suolistosyöpä ja eräät verisyövä.

Syöpä on sairaus tai tila, jossa johonkin kehon osaan alkaa kehittyä syöpäsoluja, jotka kasvavat hallitsemattomasti. Syöpäsolut leviävät veren mukana ympäri ruumista uusiin paikkoihin, joissa ne jatkavat lisääntymistä. Mitä myöhemmin syöpä todetaan, sitä vaikeampaa sen leviäminen on estää tai parantaa, jo alkanut syöpä. Myös kasvainten todennäköisyys nousee, mitä pidemmälle syöpä on ehtinyt leviämään. Syöpä voi kehittyä missä tahansa elämän vaiheessa. (Allen 1985, 60–64.)

Tupakoinnin vaikutukset keuhkoihin

Tunnetuin tupakoinnin terveydellinen haittavaikutus liittyy keuhkojen toimintaan. Tupakointi vaikuttaa haitallisesti keuhkojen toimintaan. Keuhkoihin kertyy limaa ja tervaa, joka tukkii ja aiheuttaa solumuutoksia keuhkorakkuloissa ja keuhkoputkessa, joiden kautta hapen olisi tarkoitus päästä ihmisen verenkiertoon. Tuloksena on keuhkohtaumatauti. Merkittävin syy länsimaissa miesten ja naisten keuhkohtaumataudille on tupakointi. Suomessa keuhkohtaumatautiin kuolee vuosittain noin 1000 henkilöä. Keuhkohtauma on palautumaton ja sen oireena on heikentynyt uloshengitys. Noin 10 vuoden tupakointi altistaa ihmisen keuhkohtaumataudin riskiryhmään. Keuhkohtaumataudin ainoa hoitokeino on tupakoinnin täydellinen lopettaminen, joka pysäyttää taudin kehittymisen. Muita tupakointiin liittyviä keuhkosairauksia ovat mm. Ilmarinta, jossa keuhko painuu kokonaan tai osittain kasaan. Tupakoinnin on tutkittu lisäävän myös keuhkoveritulpan riskiä etenkin ylipainoisilla henkilöillä. Veritulppa johtuu verihyytymästä, joka tukkii valtimon tai haarasuonen. Lisäksi jatkuva tupakointi aiheuttaa kaksinkertaisen riskin sairastua astmaan. Astman oireena ovat hengenahdistus kohtaukset. (Viertola 2005, 70–89.)

Tupakointi ja sydän- ja verenkiertoelin sairaudet

Keuhkojen lisäksi tupakointi vaikuttaa haitallisesti sydämen ja verenkiertoelimistön toimintaan. Tupakointi on tunnetuimpia sepelvaltimotaudin aiheuttajia veren korkean kolesterolin lisäksi ja sepelvaltimotauti puolestaan on Suomessa yleisin kuolinsyy, sekä miehillä, että naisilla. Sepelvaltimotauti on tila, jossa sydämeen happea tuovat sepelvaltimot ovat ahtautuneet. Sepelvaltimotaudin seurauksena voi syntyä veritulppa sydämeen. Tupakointi nostaa veritulpan riskiä 2–3 kertaiseksi. Tupakointi aiheuttaa tutkitusti noin 30–40 % sepelvaltimotautiin liittyvistä kuolemantapauksista. Riskiä voi välttää runsaalla liikunnalla, elintavoilla ja tupakoinnin lopettamisella. (Viertola 2005, 115–116.)

Tupakointi aiheuttaa myös katkokävelyoiretta eli Buergerin tautia, jossa alaraajojen verenkierto on heikentynyt kalkkeutuneiden verisuonten takia. Seurauksena on pohkeeseen kävellessä ilmaantuva kipu, joka lakkaa henkilön pysähtyessä. Kipu aiheutuu verisuonten tukkeutumisesta, ja siitä ettei lihakseen pääse riittävästi happea rasituksen aikana. Katkokävelyllä on läheinen yhteys sepelvaltimotautiin, diabetekseen ja tupakointiin. Hoitamattomana sairaus voi aiheuttaa kuolion raajassa, joka johtaa amputaatioon. Katkokävely-taudin esiintyminen tupakoimattomilla on huomattavasti harvinaisempaa. (Allen 1985, 66.)

Verenpainetautia sairastavien kannattaa luopua tupakasta, sillä tupakointi nostaa verenpainetta, ja ennestään korkea verenpaine yhdistettynä tupakointiin ei edesauta taudin hoitoa. Tupakointi lisää myös aivohalvauksen riskiä merkittävästi. (Viertola 2005, 115–146.)

Tupakoinnin vaikutukset suorituskykyyn

Tupakoinnilla on todettu olevan negatiivisia vaikutuksia ihmisen hapenottokykyyn ja yleiskuntoon, jos verrataan, että sama ihminen ei tupakoisi. Tupakansavussa keuhkoihin kulkeutuva häkä kiinnittyy happea tehokkaammin

punasoluihin, joiden tarkoituksena olisi viedä juurikin happea lihaksille. Tästä johtuen tupakointi alentaa ihmisen suorituskykyä ja vaikuttaa negatiivisesti esimerkiksi urheilupäätösten tulokseen. Heikentyneen yleiskunnon takia ihmisen vastustuskyky alenee ja tupakoitsija sairastuu herkemmin, kuin tupakoimaton ihminen. Joidenkin tilastojen mukaan tupakoitsijat ovat useimmin sairauden takia poissa töistä verrattuna tupakoimattomiin ihmisiin. (Allen 1985, 58–59.)

Tupakoinnin muut terveysvaikutukset

Tupakoinnilla on tutkittu olevan monia vähäpätöisempiäkin negatiivisia terveysvaikutuksia, kuin syövän aiheuttaminen. Esimerkiksi iho vanhenee ja ryppyjen määrä kasvaa, runsaasti tupakoivalla ihmisellä huomattavasti nopeammin kuin tupakoimattomalla. Ihon vanhenemiseen vaikuttavat toki, myös muut ympäristötekijät, kuten auringonvalo. Tupakoinnin ihoa vanhentava vaikutus johtuu keuhkojen kautta verenkierron mukana, ihokudokseen päätyvistä tupakansavun sisältämistä haitallisista kemikaaleista. Ihon väri voi myös muuttua kalpeammaksi ja ihon lämpötila alenee, johtuen heikentyneestä pintaverenkierrosta ja verisuonten supistumisesta. Sormet ja varpaat palelevat helpommin, sillä nikotiini on supistanut ja vaurioittanut raajojen pintaverisuonia. (Laukkonen 1996, 16–17.)

Tupakoinnin on todettu olevan yksi osatekijä ihmisen luuston haurastumisen kiihtymiselle ja siitä seuraavaan osteoporoosiin. Vaikka merkittävimmät syyt luuston haurastumiseen ovatkin muualla. Ei tupakointi ainakaan edesauta luuston vahvistumista vaan päinvastoin, sillä luustossa kulkee myös verisuonia ja tupakointi heikentää yleisesti verenkiertoa ihmisellä.

Suun ja hapaiden terveyteen tupakoinnilla on myös suoria negatiivisia vaikutuksia. Tupakointi tummentaa hapaista ja hammaskiveä muodostuu enemmän. Tupakointi vahingoittaa myös ikeniä, sillä niiden verenkierto heikkenee. Maku ja –hajuaisti heikentyvät tupakoivalla henkilöllä. Tämä voi johtaa esimerkiksi siihen, että tupakoitsija alkaa vähitellen käyttää yhä enemmän ja enemmän suolaa ruokavaliossaan, sillä ruoka maistuu muuten

mauttomalta, koska pitkäaikainen tupakointi on sumentanut makuaistin ja siihen yhteydessä olevan hajuaistin erottelukykyä.

Tupakointi vaikuttaa negatiivisesti ihmisen hedelmällisyyteen ja lisääntymiskykyyn. Miehillä tupakointi ja sen verenkiertoa heikentävä vaikutus aiheuttaa lisäriskin keski-ikässä alkaville erektiohäiriöille. Tupakointi heikentää mieheillä myös siittiösolujen määrää ja laatua, vaikuttaen näin suoraan lisääntymiskykyyn haitallisesti. Naisilla tupakoinnista kertyy munasarjoihin raskasmetalleja, kuten kadiumia, joka heikentää munasolun irtoamista vaikuttaen näin suoraan lisääntymiskykyyn. Lisäksi raskaana olevan naisen tupakointi vaikuttaa haitallisesti sikiöön, sillä tupakansavun haitta-aineet pääsevät myös sikiön verenkiertoon äidin kautta.

Useiden tutkimusten mukaan tupakoivan ihmisen elinikä voi lyhentyä, jopa kahdeksalla vuodella verrattuna tupakoimattomaan ihmiseen. Tupakointi ei yksissään automaattisesti lyhennä jokaisen ihmisen elinikää, sillä siihen vaikuttavat hyvin monet tekijät kuten geenit, elintavat, elinympäristö jne. Keskimäärin tupakoivat kuolevat kuitenkin nuorempina, kuin tupakoimattomat. Tupakoivista miehistä noin 52 % kuolee johonkin sairauteen, jonka synnyssä tupakointi on ollut merkittävänä osatekijänä. Naisilla sama luku on 43 %. (Viertola 2005, 207–292.)

3.3 Passiivinen tupakointi

Passiivisella tupakoinnilla tarkoitetaan sivullisen henkilön altistumista tupakansavulle tilassa, jossa joku muu henkilö tupakoi, olipa sitten kyseessä ulko- tai sisätila. Tupakansavulle työssään altistuu noin 3 % Suomalaisista ja kotiloissa noin 450 000 henkilöä. Ympäristön tupakansavu luokitellaan nykyisin syöpää aiheuttaviin A-luokan karsinogeeneihin, kuten mm. asbesti.

Passiivinen tupakointi lyhytaikaisesti ja satunnaisesti aiheuttaa lähinnä ärsytysoireita. Pitkäaikainen ja toistuva ympäristön tupakansavulle altistuminen

sen sijaan nostaa mm. keuhkosyövän ja sepelvaltimotaudin riskiä aivan, kuten tupakoitsijalla itsellään.

Ympäristön tupakansavun koostumus on kuitenkin erilainen, kuin sen savun jota tupakoitsija vetää keuhkoihinsa. Ympäristön tupakansavu koostuu nk. sivuvirrasta. Sivuvirta syntyy siinä vaiheessa, kun savuke palaa itsekseen, ilman että sitä imetään. Sivuvirtaa on myös tupakoitsijan ulos hengittämä tupakansavu. Tässä vaiheessa savuke palaa huomattavasti matalammalla lämmöllä, kuin tupakkaa imiessä. Matalammasta palamislämpötilasta johtuen palamisprosessi on epätäydellisempi eli savuke ei pala niin puhtaasti, kuin sitä imiessä. Monia haitallisia aineita syntyy jopa enemmän, kuin keuhkoihin vedettävässä savussa, joka koostuu pääosin nk. päävirrasta.

Ympäristön tupakansavun koostuessa sivuvirran savusta sen on todettu olevan vaarallisempaa, kuin tupakoitsijan hengittämä päävirran savu. Sivuvirran savu toki laimenee nopeasti suurempaan tilaan vapauduttuaan, mutta jos tila on todella pieni, kuten esimerkiksi henkilöauto, jossa poltetaan, tai jos samassa tilassa on runsaasti tupakoitsijoita ja ilmastointi riittämätön savun määrään nähden, kuten aiemmin mm. ravintoloissa ja yökerhoissa, voi haitallisten aineiden pitoisuus nousta huomattavasti korkeammaksi, kuin vaikka ulkona tupakkaa polttaessa. (Hengitysliitto ry. 2013.)

4 Tupakkalaki väestön terveyden suojaamisessa

4.1 Tupakkalain ja tupakkapolitiikan tavoitteet ja tarkoitus

Suomessa alettiin kiinnittää huomiota tupakoinnista aiheutuviin kansanterveydellisiin haittoihin jo sotien jälkeen, kun yhä useammat tutkimukset ja tieteellinen näyttö ympäri maailmaan vahvistivat tosiasiat, että tupakka on haitallista terveydelle. Suomessa alettiin 1976 säätää lakia toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (693/1976). Syynä lain säätämiselle oli siis huoli

väestön terveydestä ja Suomalaisten elin-ajan odotteen kasvun hiipuminen 1950-luvulla, eritoten miehillä. Syynä tähän olivat keuhkosityöpien ja sepelvaltimotautien runsas kasvu ja päihteiden käytön yleisyys. Tupakkalakia säättäessä tupakkapolitiikalle määriteltiin 4 keskeisintä toteuttamisaluetta ja keinoa, joita ovat terveystasvatus, hintapolitiikka, rajoitukset sekä tutkimus ja kehitystyö. Kaikkia näitä neljää osa-aluetta on vuosien saatossa täydennetty, mutta perusrakenne on yhä nähtävissä tupakkalain nykyisessä muodossa. (THL 2012.)

Tupakkalain 1 §:n mukaan tupakkalaissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista, edistetään niiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä tupakansavulle altistumiselta. Lain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Tällainen tavoitesäännös ei ole kuitenkaan samalla tavalla velvoittava kuin tavanmukainen säännös, vaan tarkoituksena on, että säännös kuvaaisi poliittisia tavoitteita, joiden takia koko laki on aluperin säädetty. Tavoitesäännöksen on katsottu toimivan varsinaisten velvoittavien säännösten tulkinnan tukena. Tupakkapolitiikan tavoite voidaan tulkita, joko niin että tupakointia ja sen aiheuttamia terveyshaittoja tulisi vähentää, tai että tupakkatuotteiden käyttö ja terveyshaitat tulisi saada tulevaisuudessa loppumaan. Lakiesitystä valmistelevan työryhmän yleiseksi tavoitteeksi asetettiin, että Suomi olisi tupakkavapaa vuoteen 2040 mennessä. Toisaalta työryhmällä oli kuitenkin vielä periaatteellinen linjaus siitä, että tupakoitsijoille turvataan laillinen mahdollisuus ostaa ja käyttää tupakkatuotteita. (HE180/2009 vp, 17–18.)

Tästä voidaan kuitenkin päätellä, että tulevaisuuden kehityssuunta on asteittain tiukentaa tupakkalakia ja asettaa uusia rajoituksia tupakoinnille. Jossain vaiheessa tupakoinnista tulee todennäköisesti kokonaan laitonta tai ainakin sen myynti lopetetaan. Tähän väitteeseen osviittaa antaa tuore EU-parlamentin äänestys, jossa äänestettiin tulevasta tiukennuksista tupakkalakiin. Seurauksena jatkossa terveysvaroitusten tulisi peittää 65 % pakkauksesta, alle 20 savukkeen pakkaukset kielletään ja houkuttelevampaan makuun pyrkivät maku- ja lisäaineet kielletään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että mikäli EU:n

täysistuntokin äänestää vielä tiukennusten puolesta, loppuu mm. Suomessa suosittujen mentol(vihreä) savukkeiden myynti kokonaan EU-alueella 8 vuoden siirtymäajan jälkeen. (Edilex-toimitus 2013.)

4.2 Tupakkalain asettamat rajoitukset elinkeinotoiminnalle

Tupakkalaki pyrkii suojelemaan väestön terveyttä useilla eri rajoituksilla. Näillä rajoituksilla ei pelkästään pyritä puuttumaan siihen missä henkilö saa tupakoida, vaan myös tupakan myyntiin, maahantuontiin ja mainontaan, sekä hallussapitoon. Lakiin nykyiset rajoitukset ovat tulleet asteittain vuodesta 1976 lähtien.

Tupakkateollisuudessa liikkuvat isot rahat ja sen taloudellinen ja työllistävä vaikutus on merkittävä maailmanlaajuisesti. Tupakkabisnes pyrkiikin vastustamaan voimakkaasti tupakan kaupallisia rajoituksia. Toisaalta myös valtioilla on omat intressinsä, sillä valtiot saavat huomattavia verotuloja tupakan myynnistä valmisteveron myötä, joka on rajoittanut hinnan korotuksia terveystieteiden suosituksista huolimatta. (Rimpelä 1990, 20–22.)

Nykyiseen hallitus ohjelmaan on sisällytetty tavoitteeksi tupakan valmisteveron korottaminen ja korotuksia onkin tehty jo vuosien 2009, 2010 ja 2012 alussa ja tämä on näkynyt savukepakkauksien kuluttajahinnoissa. Tupakkatuotteiden valmisteveron perusteista ja määrästä säädetään erikseen Laissa tupakkaverosta (1470/1994). Kyseisen lain tarkoituksena on edistää Tupakkalaissa määritettyjä tavoitteita. Laki tupakkaverosta sisältää veronalaisten tuotteiden määrittely perusteiden ja veronmäärittely perusteiden lisäksi taulukon, josta selviää kuinka paljon kunkin tupakkatuoteryhmän vähittäismyyntihinnasta tulee olla veroa. (STM. 2012)

Seuraava korotus tupakkaveroon ja siten savukkeiden hintoihin on näillä näkymin tulossa 1.1.2014, jossa ehdotetaan savukkeille, sikareille, pikkusikareille, piippu- ja savuketupakoille, sekä savukkeiksi kääritäville purutupakoille noin 10 prosentin keskimääräistä veronkorotusta yksikköveroon.

Korotuksen seuraksena hinnat nousisivat keskimäärin 7,7 – 8,5 prosenttia tuotteesta riippuen. (HE 111/2013 vp, 1.) Esitys on vireillä ja se käsitellään vuoden 2014 talousarvioesityksen yhteydessä.

Tupakkatuotteiden myynnin, maahantuonnin ja muun luovuttamisen rajoitukset

Alkuperäisessä tupakkalaissa tupakan myynti alle 16-vuotiaille kiellettiin. Lakia uudistettiin ikärajojen osalta (698/2010) ja nykyisin tupakkalain 10 §:n mukaan tupakkatuotteita ei saa myydä eikä muilla tavoin luovuttaa alle 18-vuotiaalle. Tupakkatuotteita ei myöskään saa myydä alle 18-vuotias henkilö, muutoin kuin täysi-ikäisen henkilön valvonnassa. Laissa määritettyjen tupakointivälineiden myymistä koskee myös sama 18 vuoden ikäraja. Tupakkalain 11 § kieltää tupakkatuotteiden hallussapidon ja maahantuonnin alle 18-vuotialta henkilöiltä. Suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan eli nuuskan myynti, maahantuonti tai muu luovutus on kokonaan kielletty tupakkalain 10 a §:n mukaan. Sama pykälä kieltää myös suussa käytettäväksi tarkoitetun tupakan hankkimisen ja vastaanottamisen postitse, tai muulla vastaavalla menetelmällä Suomen ulkopuolelta, eli toisin sanoen nuuskaa ei saa tilata ulkomailta. Yksityishenkilö saa kuitenkin omaan käyttöönsä tuoda maahan matkatavarana enintään 30 rasiaa nuuskaa edellyttäen, että yksi rasia sisältää enintään 50 grammaa nuuskaa.

Tupakkatuotteiden myynnistä tuli luvanvaraista 2010, kun vuoden 2008 lakiuudistuksessa annettu siirtymäaika päättyi. (STM 2012.) Nykyisin tupakkalain 10 b §:n mukaan tupakkatuotteita saa myydä ja luovuttaa ainoastaan myyntipaikan sijaintikunnan myöntämän vähittäismyyntiluvan nojalla. Tällöinkin myyjän on voitava valvoa myyntipaikassa jatkuvasti asiakkaan ostotilannetta. Mikäli toiminta on määräaikaista, vähittäismyyntilupa voidaan myöntää määräajaksi, mutta enintään vuodeksi. Myyntiluvan saanti edellyttää hakijalta selvitystä valvontajärjestelyistä, omavalvontasuunnitelmasta, tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden sijoittelusta myyntipisteessä. Jos selvitys on hyväksyttävällä tasolla luvan myöntää myyntipaikan sijaintikunta. Liikennevälineen ollessa myyntipaikkana luvan hakijan kotikunta myöntää

luvan. Myyntilupa on pidettävä asiakkaiden nähtävillä myyntipisteessä. Lisäksi hakija on velvollinen ilmoittamaan hakemuksessa olleiden tietojen muutoksista kunnalle.

Kunnan tehtävä on ilmoittaa lupien myöntämisestä, peruuttamisesta, rikkomuksista ja myynnin lopettamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle, joka ylläpitää kuntien kanssa tupakkatuotteiden vähittäismyyntin luparekisteriä. Rekisteriin kirjattavasta sisällöstä säädetään tupakkalain 10 c §:ssä. Kyseisen pykälän 1 kohdan mukaan rekisterissä tulee olla tiedot nimestä, toiminimestä, yhteystiedoista, y-tunnuksesta ja myyntipaikan osoitteesta. Edellä mainitun pykälän 2 kohdan mukaan rekisterissä tulee olla myös tiedot lupanumerosta, luvan perusteella tapahtuvasta toiminnasta, omavalvonnan toteuttamisesta sekä mahdollisista tupakkalain rikkomuksista ja niiden perusteella annetuista sanktioista. Saman pykälän 3 kohdan perusteella rekisterissä tulee myöskin olla vielä muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarvittavat tiedot, jotka eivät kuitenkaan sisällä henkilötietolain (523/1999) 11 §:n mukaisia arkaluonteisia tietoja. Vähittäismyyntiluvilla ei ole tarkoitus rajoittaa tupakkaa myyvien vähittäismyyntipaikkojen määrää, koska lupa myönnetään kaikille laissa ehdot täyttävillä hakijoilla. Tarkoituksena on tehostaa valvontaa ja saada kaikki tupakkaa myyvät myyntipisteet viranomaisen tietoon. (HE180/2009 vp, 5.)

Tupakkalain 10 d §:n mukaan tupakkatuotteita saa myydä tukkumyynnissä vain toiselle tukkukauppiaalle jälleenmyyntiä varten ilman vähittäismyyntilupaa ja niille toimijoille, joilla on saman lain 10 b §:n mukainen vähittäismyyntilupa. Tupakkaa, tupakkatuotteita, tupakan vastikkeita ja tupakkajäljitelmiä sekä tupakointivälineitä ei saa kytkeä muiden tuotteiden myyntiin tai luovutukseen tupakkalain 9 §:n mukaan. Lain 9 § kieltää myös edellä mainittujen tuotteiden kytkemisen palvelujen antamiseen.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksista säädetään tupakkalain 7 §:ssä. myyntipakkauksen vähimmäiskoko on 30 grammaa irtotupakkaa, 20 savuketta tai 10 pikkusikaria. Sikareita saa myydä irrallisina. Irrallisena myytävässä sikarissa on oltava asianmukaiset merkinnät. Tupakkatuotteita ei saa myydä

vähittäismyyntipakkauksessa, joka sisältää pienenmpiä pakkauksia, tai voidaan jakaa pienempiin pakkauksiin pois lukien sikarit. Tupakkatuotteiden valmistajat ja maahantuojat ovat velvollisia ennen elikeinotoiminassa tapahtuvaa myyntiä tai luovuttamista merkitsemään tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin tupakkalain 7.3 §:n 1–3 kohtien mukaan varoitukset suomeksi ja ruotsiksi tupakan terveysvaaroista. Imoituksen savukeen poltossa syntyvistä tervan, nikotiinin ja hiilimonoksiidin määrästä. Sekä tuotteen jäljittämistä ja tunnistamista koskevat tiedot.

Säännös suomen ja ruotsin kielen käyttämisestä merkinnöissä ei kuitenkaan koske maasta vietäviä, tai tax-free myymälöissä myytäviä tupakkatuotteita. Lisäksi tupakka-askien ja muiden myyntipakkausten varoitusteksteistä on säädetty vielä tarkemmin ohjeita koskien esimerkiksi fonttikokoja. Ohjeet käyvät ilmi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksesta tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä sekä haitta-aineiden määrästä ja mittausmenetelmistä sekä testauslaboratorioista (641/2002).

Tupakkalain 7 a § kieltää sellaisten ilmaisujen, nimitysten tavaramerkkien ja kuvallisten tai muiden merkkien käytön tupakkatuotteiden myyntipakkauksissa, jotka luovat vaikutelman, että tupakkatuote olisi vähemmän haitallinen kuin muut. Tämä ei kuitenkaan koske Euroopan yhteisöjen ulkopuolelle vietävien tupakkatuotteiden pakkauksia. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksissa ei saa myöskään väittää, että tuote olisi paloturvallinen tai muuten vaaraton, tai turvallisempi kuin muut vastaavat tuotteet. Lain 7 a §:n rajoitukset tupakkatuotteiden pakkauksista koskevat myös tuotteiden esillepanoa myyntipaikoissa.

Tupakkalain 7 b §:n mukaan omaa käyttöä varten Suomeen ei saa tuoda tupakkatuotteita joiden merkinnät poikkeavat saman lain 7.3 §:n säädetyistä enempää kuin 200 savuketta, 50 sikaria, 100 pikkusikaria ja 250 grammaa piippu- tai savuketupakkaa. Tästä on seurauksena suoraan tullirajoituksia tupakkatuotteiden tuonnin suhteen, sillä ulkomailla myytävissä tupakkatuotteissa ei yleensä ole lain määräämiä varoittavia pakkausmerkintöjä suomeksi ja ruotsiksi.

Tupakkatuotteiden mainonnan ja markkinoinnin rajoitukset

Tupakkatuotteiden mainonta on ollut suomessa kiellettyä vuodesta 1978 lähtien. Kielto mainonnasta sisältyi jo tupakkalakiin lain tullessa voimaan 1977. (THL 2012.) Tupakkayhtiöt kuitenkin yrittivät löytää mahdollisia porsaanreikiä mainontakiellosta, ja näin ollen mainontakieltoa ja sen valvontaa jouduttiin pohtimaan ja muokkaamaan vielä useasti alkuperäisestä muodostaan. (Rimpelä 1990, 46–51.)

Nykyisin tupakkatuotteen mainonta ja epäsuoramainonta on kokonaan kielletty tupakkalain 8 §:n nojalla. Epäsuoramainonta määritellään 8 §:n ensimmäisessä momentissa siten, että epäsuorana mainontana pidetään sitä, jos tupakkatuotteen myyntiä pyritään edistämään, jonkin muun hyödykkeen myynnin yhteydessä niin, että hyödykkeen mainostamisessa käytetään tupakkatuotteelle vakiintunutta tunnusta, tai mainonnassa välittyy mielikuva tietyistä tupakkatuotteista.

Sama mainonnan ja epäsuoranmainonnan kielto koskee tupakkatuotteiden lisäksi myös tupakkaa, tupakanvastiketta, tupakkajäljitelmää ja tupakointivälinettä. Mainonnan kiellot koskevat myös tupakkasponsorointia ja muuta myynninedistämistoimintaa. Tupakkalain 8 §:n 1 momenttia ei kuitenkaan sovelleta mainontaan, joka julkaistaan ja painetaan EU alueen ulkopuolella ja, jota ei ole EU alueelle ensisijaisesti suunnattu, ja jonka pääasiallisena tarkoituksena ei ole mainonta.

Tupakan, tupakkatuotteen, tupakan vastikkeen, tupakkajäljitelmän ja tai tupakointivälineen valmistaja ja maahantuoja saavat kuitenkin 8 §:n 1 momentin säännösten estämättä tuotetta markkinoidessaan antaa sen myyntiin osallistuville tietoa tuotteidensa hinnasta, koostumuksesta, ominaisuuksista ja valmistamisesta sekä muuta vastaavaa tuotetietoa. Sallittu muu vastaava tuotetieto määritellään asetuksessa toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi (225/1977).

Lainsäädännössä katsotaan, että tuotteiden pakkaukset ovat osa tuotteen markkinointia. EU:n tupakkamainontadirektiivissä mainonnalla tarkoitetaan kaikkea kaupallista viestintää, jossa tavoitteena on suorasti tai epäsuorasti vaikuttaa tupakkatuotteen myynnin edistämiseen. Hallituksen esityksessä (HE 180/2009 vp) katsotaan, että tupakkadirektiivin kaupallisen viestinnän määritelmä vastaa Suomessa vakiintunutta markkinoinnin käsitettä. Tupakan markkinointiin liittyvät toimet, joilla pakkaus kuvataan mahdollisimman houkuttelevaksi, voidaan katsoa rinnastettavaksi tupakan mainontaan. (HE 180/2009 vp, 10.)

MT:1998:001

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) oli kieltänyt Timmen Oy:tä jatkamasta Camel boots merkkisten jalkineiden sellaista mainontaa ja muuta myyninedistämistoimintaa, jossa käytetään hyväksi Camel sanaa ja kuviotunnuksia, jotka ovat kirjoitettu samanlaisella muotoilulla ja kirjasinlajeilla kuin Camel merkkisen savukkeen tunnuksissa. Timmen Oy vaati, että STTV:n kieltopäätös kumotaan ja Camel boots jalkineiden mainonnalle esitetyt rajoitukset poistetaan. Markkinatuomioistuin katsoi, että mainonnassa oli käytetty tupakkatuotteen tunnuksina pitkän ajan käytettyjä ja laajalti yleisön keskuudessa tunnettuja Camel tunnuksia ja mainonnasta välittyi samalla mielikuva Camel savukkeista. Tupakkatuotteen tunnuksen sisällyttäminen osaksi muun tuotteen mainontaa on tupakkalain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua myyninedistämistä ja ollut näin tupakkalain 8 §:n ensimmäisen momentin vastaista siltä osin. Markkinatuomioistuin kielsi tupakkalain 8 §:n 1 mom:n, 18 §:n 1 mom:n ja 21 §:n 3 mom:n perusteella Timmen Oy:tä käyttämästä Camel kenkien mainonnassa sellaisia tunnuksia, joissa sana Camel on kirjoitettu samoja tekstin muotoiluita käyttäen kuin Camel merkkisen savukkeen tunnuksessa, sekä käyttämästä Camel savukkeiden logona käytettävää kamelin kuvaa.

Tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien esilläpito on kielletty tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakkajäljitelmien ja tupakointivälineiden vähittäismyynissä tupakkalain 8 a §:n ensimmäisen momentin nojalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaupoissa ja muissa

myyntipisteissä kyseiset tuotteet ja niiden tavaramerkit on pidettävä piilossa niin, etteivät asiakkaat voi nähdä niitä. Poikkeuksena tähän ovat erilliset tupakka ja sikarikaupat, joilla on erillinen sisäänkäynti ja myymälän tilasta pääosa keskittyy tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myyntiin. Myytävät tuotteet tai niiden tavaramerkit eivät saa näkyä näistä myymälöistä ulospäin.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyjät saavat kuitenkin esittää asiakkaalle tämän pyynnöstä myyntipaikassa myynnissä olevista tupakkatuotteista painetun kuvaston, tai hinnoista painetun luettelon. Kuvaston ja luettelon sisällöstä ja ulkoasusta säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksilla.

Aikaisemmin tupakka tuotteet sijaitsivat pääasiassa myyntipisteiden kassan lähistöllä, mutta katsottiin että ne on syytä piilottaa. Tupakkatuotteet olivat asiakkaiden silmien korkeudella ja pakollisella kulkureitillä, lisäksi samalla kulkureitillä oli yleensä lapsille ja nuorille suunnattuja tuotteita, kuten makeisia, jäätelöitä ja sarjakuvalehtiä. Tämän katsottiin voivan siirtää lasten ja nuorten huomion tupakkatuotteisiin. Tupakkatuotteiden näkyvyys arkielämässä antoi lapsille ja nuorille virheellisen käsityksen tupakoinnin yleisyydestä ja sen katsottiin luovan mielikuvan tupakoinnin tavallisuudesta. (HE 180/2009 vp, 10.)

4.3 Tupakkalain asettamat rajoitukset yksilön tupakoinnille

Tupakkalain nykyisen tavoitteen ollessa ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen; on varsin selvää, että yksilön tupakointiin on alettu puuttumaan lakia kehitettäessä. Ennen tupakkalain olemassa oloa (vuotta 1976), on henkilö voinut tupakoida vapaasti parhaaksi katsomassaan paikassa ilman, että sitä lainsäädännöllä rajoitettaisiin.

Tupakointi työpaikoilla

Lukuisat valitukset tupakansavulle altistumisesta työpaikoilla saivat aikaan sen, että sosiaali- ja terveysministeriö alkoi suunnittelemaan muutoksia 1976 säädettyyn tupakkalakiin. Vuonna 1994 eduskunta hyväksyi ehdotetut

muutokset, joista merkittävin oli tupakoinnin rajoittaminen työpaikoilla. Lain toteutumista alettiin seurata työpaikoilla ja kävi ilmi, että jo vuoden sisällä altistuminen tupakansavulle työpaikoilla väheni dramaattisesti. Myöhemmin rajoituksia on asteittain laajennettu koskemaan julkisia tiloja, julkisia kulkuneuvoja, oppilaitoksia ja ravintoloita. (THL 2012.)

Nykyisin tupakointi on kielletty tupakkalain 12.1 §:n 5 kohdassa työyhteisöjen yhteisissä ja yleisissä sekä asiakkaille tarkoitetuissa sisätiloissa. Tupakkalain 13.4 §:n mukaan työnantaja on velvollinen neuvoteltuaan työntekijöiden, tai heidän edustajiensa kanssa kieltämään tai rajoittamaan tupakointia siten, että työntekijät eivät tahattomasti altistu tupakansavulle myöskään niissä tiloissa, joissa tupakointi ei ole kielletty 12.1 §:n 5 kohdan mukaan.

Aiemmin mainittuja 12.1 §:n 5 kohtaa ja 13 §:n neljättä momenttia ei kuitenkaan sovelleta tupakkalain 13.5 §:n mukaan sellaiseen työtilaan, joka on työntekijän tai elinkeinon- ja muun ammatinharjoittajan kodissa, eikä muuhun työtilaan, joka on yksinomaan saman perheen jäsenten ja muiden samassa taloudessa asuvien käytössä.

Tupakkalain 13.1 §:n mukaan sisätilan haltija eli tässä tapauksessa työnantaja voi kuitenkin sallia tupakoinnin siihen tarkoitukseen varatussa huoneessa tai tilan osassa, siten ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Tämä edellyttää sen, ettei tila johon tupakointihuone järjestetään ole pääasiassa alle 18-vuotiaiden käytössä. Työnantajan tulee asettaa näkyville tupakointikiellon ja tupakointiin tarkoitetun tilan osoittavat opasteet 13.6 §:n mukaan.

Tupakointitilassa ei myöskään saa työskennellä tupakkalain 13 c §:n mukaan lukuun ottamatta järjestyksen, palo- ja pelastustoimen sekä turvallisuuden kannalta välttämätöntä työskentelyä. tupakointitilan saa siivota vasta kun se on huolellisesti tuuletettu, ottaen huomioon, mitä työntekijän turvallisuudesta erikseen säädetään.

Tupakkalain 12.1 §:n 5 kohdassa olevalla työyhteisön yhteisellä tilalla tarkoitetaan työntekijöiden yhteisessä käytössä olevia tiloja, jotka eivät ole työtiloja. Työyhteisön yleisillä tiloilla puolestaan tarkoitetaan työyhteisön tiloja, joihin yleisöllä on esteetön pääsy. Työyhteisön asiakastiloilla tarkoitetaan työyhteisön tiloja, jotka ovat varattu asiakkaiden käyttöön. (HE 116/1993.)

TT:2010-145

Elintarvikkeita valmistava Saarioinen-konserni oli kieltänyt tupakoinnin kaikissa yksiköissään mukaan lukien kiinteistöjen sisä ja ulkotilat. Konsernin lähettämässä kiello johti siihen, että kaksi- ja kolmivuorotyöntekijät eivät voineet tupakoida ollenkaan työpäivänsä aikana, sillä työntekijöiden ruoka- ja lepotaumat kuuluivat työehtosopimuksen mukaiseen työaikaan, eikä heillä ollut mahdollisuutta poistua tehdasalueelta. Sen sijaan yhtiön palveluksessa olevat toimihenkilöt saivat poistua tehdasalueen ulkopuolelle tupakoimaan sillä heidän ruokailutaukonsa eivät kuuluneet työaikaan. Kantajana oleva vuorotyöntekijöitä edustava liitto vetosi siihen, että perustuslain 7 §:n mukaan tupakointi kuuluisi henkilökohtaisen vapusoikeuden piiriin, eikä sitä voi rajoittaa työnantajan direktio-oikeudella. Vastaajana ollut Saarioinen-konserni katsoi, että perustuslain 15 §:n mukaan sillä on oikeus määrätä omaisuudestaan ja käyttää sitä haluamallaan tavalla ja mm oikeus kieltää tupakointi yhtiön alueella.

Tuomiossa katsottiin, että työnantajalla oli direktio-oikeutensa perusteella oikeus kieltää tupakointi työpaikalla ja työajalla. Konsernin yrityskuvaan voitiin perustellusti liittää savuttomuus tuotantolaitoksissa, jota noudatettiin samalla tavalla myös kaikissa muissa samaan konserniin kuuluvissa yrityksissä. Tuomiossa huomioitiin tupakkalain tavoite ja siinä jo säädetyt työpaikkatupakoinnin rajoitukset. Työtuomioistuimen mukaan kielloa ei voitu pitää kohtuuttomasti työntekijöiden henkilökohtaista vapautta tai oikeusuojaa rikkovana ja rajoittavana.

Työnantajalla on direktiovallan perusteella oikeus määrätä työpaikalle työaika koskeva tupakointikiello, mikäli kiellon määrittämiselle työaika on hyväksyttävä syy. Tupakointikiellon asettaminen on katsottu perustelluksi silloin, kun kyseessä on työ, joka edellyttää työntekijän työpaikalla oloa myös taukojen aikana työn luonteen vuoksi. Mikäli työntekijä ei voi tupakoida ilman, että

samalla laiminlyö työtehtäviensä hoidon on tupakointikiellolle olemassa peruste. Esimerkiksi vuorotyöntekijät, joilla ei ole varsinaista lepoaikaa ja anteriointi pitää suorittaa työajalla, voivat olla asemassa jossa tupakalle poistuminen katsottaisiin vaarantavan työtehtävien hoitoa. (Koskinen 2011, 4.)

Tupakointi oppilaitoksissa päiväkodeissa ja perhepäiväkodeissa

Tupakkalain 12.1 §:n 1 kohta kieltää tupakoinnin perhepäivähoidon sisätiloissa perhepäivähoidon aikana, päiväkotien sisätiloissa ja ulkoalueilla sekä lastensuojelulain (417/2007) tai mielenterveyslain (1116/1990) nojalla hoitoa antavien laitosten alle 18-vuotiaille tarkoitetuissa sisätiloissa ja heille tarkoitetuilla ulkoalueilla. 12.1 §:n 2 kohta kieltää myös tupakoinnin perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta antavien oppilaitosten sisätiloissa ja oppilasasuntoloissa sekä niiden käytössä olevilla ulkoalueilla.

Perhepäivähoitopaikan sisätiloissa tupakoinninkiellon tarkoituksena on suojata hyvin pieniä lapsia altistumiselta tupakansavulle. Kotirauhan suojaa ei perustuslakivaliokunnan mielestä häiritä, koska kyseessä on ammattitoiminnan harjoittaminen. Sen sijaan tupakoinnin kieltäminen esimerkiksi yksityisautossa lasten läsnä ollessa, kuten lakia säätäessä alunperin ehdotettiin (HE 180/2009 vp) oli perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan ongelmallinen sen valvomisen ja oikeasuhtaisuuden kannalta, joten se kohta jätettiin laista pois. (PeVL 21/2010 vp, 4.)

Vuonna 2010 tehty tupakkalain uudistus laajensi tupakkakiellon koskemaan kaikkia oppilaitosten ja oppilasasuntoloiden ulko- ja sisäalueita riippumatta, minkäikäiset henkilöt niitä käyttävät. Kiellon piirissä olevat oppilaitokset tarkennettiin perusopetusta, ammatillista koulutusta ja lukio-opetusta tarjoaviksi oppilaitoksiksi. (THL 2012.)

Tupakointi virastoissa, julkisissa tiloissa ja kulkuneuvoissa

Tupakkalaki kieltää 12.1 §:n 3 kohdassa tupakoinnin virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatuissa sisätiloissa. Saman pykälän ja momentin 6 kohdassa kielletään tupakointi yleisten kulkuneuvojen sisätiloissa. Tupakkalain 13.1 §:n mukaan sisätilan haltija voi kuitenkin sallia tupakoinnin siihen tarkoitukseen varatussa huoneessa tai tilan osassa, siten ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Tämä edellyttää sen, ettei tila johon tupakointihuone järjestetään ole pääasiassa alle 18-vuotiaan käytössä.

Tupakkalain 13.3 §:n mukaan tupakointi voidaan kuitenkin sallia kansainvälisessä meriliikenteessä käytettävän aluksen ravitsemisliikkeessä, jonka tarjoilutila on alle 50 m². Tätä suuremmasta tarjoilutilasta voidaan varata tupakoiville korkeintaan 50 prosenttia. Tällöin on kuitenkin huolehdittava, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty.

Tupakkalain 12.1 §:n 3 kohdan julkisilla tiloilla tarkoitetaan julkisten tai yksityisoikeudellisten yhteisöjen kaikkia sellaisia sisätiloja, joihin yleisöllä on esteetön pääsy. (HE 116/1993.)

Tupakointi ravintoloissa, hotelleissa ja yleisissä tilaisuuksissa

Ravintoloissa ja muissa ravitsemisliikkeissä tupakointi on kielletty tupakkalain 13 b §:n nojalla. Tupakointi voidaan sallia ainoastaan tupakointiin hyväksytyssä erillisessä tupakointitilassa. Silloinkin on huolehdittava siitä, ettei savu pääse kulkeutumaan alueelle, jossa tupakointi on kielletty eli toisin sanoen muuhun osaan ravintolaa. Tupakointitilassa Ruoan ja juoman nauttiminen on kielletty, eikä tupakointitilaan saa myöskään tarjoilla ruokia tai juomia. Tupakointitilasta säädetään tupakkalain 13 d §:ssä. Kyseisen pykälän mukaan tupakointitila on mitoitettava kohtuullisen kokoiseksi suhteessa ravintolan tai ravitsemisliikkeen anniskelualueen kokoon tai asiakaspaikkojen määrään nähden. Tupakointitilan

rakentamisesta ja korjaus, sekä muutostöistä säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999).

Ravintolan työntekijöiden altistuminen tupakansavulle voidaan tehokkaasti estää kieltämällä tupakointi kaikissa sellaisissa tiloissa, joissa työskennellään. Tupakansavun kulkeutuminen on myös estettävä muista sisätiloista tai ulkotiloista ravintolan niihin tiloihin joissa työskennellään. Koska tupakointitilassa ei saisi työskennellä seurauksena tulisi olemaan se , että tupakointitilassa ei myöskään saisi tarjoilla. Tupakointiin varattava tila olisi rakenteellisesti erotettava muusta ravintolan sisätilasta. Ravintolan omistajan vastuulla olisi päättää, kieltääkö hän tupakoinnin koko ravintolan sisätiloissa, vai rakennuttaako hän tupakointiin suunnitellun tilan asiakkailleen. (HE 226/2005 vp, 14.)

Tarkemmin ravitsemisliikkeen tupakointitilan rakenteesta, ilmanvaihdosta, valvonnasta ja huollosta säädetään Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (964/2006). Kyseisen asetuksen 1 §:n mukaan tupakointitilan rakenteen tulee olla tiivis ja tilan oven yläosan ja katon väliin on jätävä 400mm tilaa, sekä kulku tilaan tulee olla järjestetty siten, että tupakansavu ei pääse leviämään tilan ulkopuolelle.

Asetuksen 2 §:n mukaan tupakointitilassa tulee olla jatkuvasti alipaine ja tuloilma on johdettava ympäröivästä huonetilasta oven tai ilmastoinnin avulla. Tilan poistoilman virtauksen tulee olla vähintään 30 kuutiodesimetriä sekunnissa yhtä lattianeliömetriä kohti ja oviaukon kohdalla 180 kuutiodesimetriä sekunnissa yhtä oviaukon neliömetriä kohti. Ilmastointi tulee sijoittaa nii, että ilma poistuu tehokkaasti kaikista tilan osista. poisto ilma on johdettava erillistä kanavaa pitkin rakennuksen vesikaton yläpuolelle.

Asetuksen 3 §:n perusteella tupakointitilaa tulee pystyä valvomaan sen ulkopuolelta ja poistoilmakanava on varustettava mittarilla, jonka lukemat voidaan tarkistaa tilan ulkopuolelta. Ilmanvaihto tulee tarkistaa säännöllisesti ja havainnot kirjattava ylös. Saman asetuksen 4 §:n mukaan tupakointitilan käyttöä ja huoltoa varten tulee laatia suunnitelma, josta käyvät ilmi

suunnitteluarvot ja tarkastus-, sekä huoltokohteet. Kyseinen suunnitelma tulee liittää tupakointitilan omavalvontasuunnitelmaan ja kiinteistön huolto-ohjeisiin.

Elinkeinonharjoittajan on myös laadittava tupakkalain 13 d §:n mukaan omavalvontasuunnitelma, josta käy ilmi miten tupakointitilan toimivuus varmistetaan ja miten sen olosuhteita ja järjestystä voidaan valvoa ulkopuolelta. Mikäli elinkeinonharjoittaja haluaa sallia tupakoinnin ravitsemisliikkeensä ulkona olevassa tarjoilutilassa kuten terassilla tai muulla ulkoalueella on hänen kuitenkin tupakkalain 12.1 §:n mukaan huolehdittava siitä, ettei tupakansavu kulkeudu ulkoa avoimen oven, ikkunan, muun aukon tai ilmanvaihdon kautta ravitsemisliikkeen sisätiloihin.

Ravintoloiden ja ravitsemisliikkeen sisätiloihin tupakointikielto tuli voimaan 2009 kesäkuussa kun kahden vuoden siirtymäaika oli kulunut. Kielto tuli voimaan kaikkiin ravitsemisliikkeisiin riippumatta tarjoilutilan koosta tai anniskeluoikeuksista. (STM 2012.)

Tupakoinnista hotellihuoneissa säädetään tupakkalain 13 §:n toisessa momentissa. Kyseisen momentin mukaan tupakointi voidaan sallia enintään yhdessä kymmenestä (1:10) hotellin tai muun majoitusliikkeen asiakkaiden majoitushuoneesta. Tupakointi voidaan sallia kuitenkin kolmessa majoitushuoneessa riippumatta huoneiden kokonaismäärästä. Silloin on huolehdittava siitä, etteivät työntekijät joudu altistumaan tupakansavulle työskennellessään niissä huoneissa. Tällä pyritään takaamaan hotelliin majoittuville asiakkaille mahdollisuus tupakansavusta vapaisiin majoitustiloihin ja vähentämään hotellihenkilökunnan altistumista tupakansavulle työskennellessään majoitushuoneissa. (HE 180/2009 vp, 26.)

Yleisissä tilausuuksissa, jotka järjestetään sisätiloissa on tupakointi kielletty tupakkalain 12.1 §:n 4 kohdan mukaan. Tupakkalain 13.1 §:n mukaan yleisen tilaisuuden järjestäjä voi kuitenkin sallia tupakoinnin siihen tarkoitukseen varatussa huoneessa tai tilan osassa, siten ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Tämä edellyttää sen, ettei tila johon tupakointihuone järjestetään ole pääasiassa alle 18-vuotiaiden

käytössä. Tupakointi on myös kielletty tupakkalain 12.1 §:n 8 kohdan mukaan ulkona järjestettävien yleisten tilaisuuksien katoksissa ja katsomoissa ja muissa tilaisuuden seuraamiseen välittömästi tarkoitetuissa tiloissa, joissa osallistuja oleskelevat paikoillaan. Yleisen tilaisuuden järjestäjän tulee asettaa näkyville tupakointikiellon ja tupakointiin tarkoitettun tilan opasteet tupakkalain 13.6 §:n mukaan.

Tupakoinnilla ulkoalueilla järjestettävissä konserteissa ja näytöksissä katsotaan olevan riski aiheuttaa merkittävää altistumista tupakansavulle, koska katsojat oleskelevat niissä, joko järjestäjän osoittamilla merkityillä paikoilla tai satunnaisessa täyttymisjärjestyksessä saadulla paikalla pitkiä aikoja. (HE 180/2009 vp, 25.)

Tupakointirajoitukset ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa tulivat voimaan 1.10.2010. Ulkoalueilla järjestettäviä yleisiä tilaisuuksia ovat muun muassa erinäiset urheilutapahtumat, konsertit, sekä teatteri- ja elokuvanäytökset. Tupakointikielto on voimassa yleisen tilaisuuden ajan. Yleisen tilaisuuden järjestäjä tai ulkoalueen haltija saa kuitenkin sallia tupakoinnin siihen varatussa tilan osassa siten, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Katokseen tai katsomoon on myös mahdollista rakentaa tupakointitila, mikäli savu ei pääse kulkeutumaan tupakointikielto alueelle. Tupakointi voidaan sallia myös konsertin seuraamiseen tarkoitettulla kentällä, sillä edellytyksellä, että tupakointialue on niin kaukana esiintymislavasta, ettei tupakansavu kulkeudu tilaisuutta seuraavien katsojien joukkoon. (Valvira 2013.)

Tupakointi asuinyhteisöissä

Tupakointi on kielletty asunto-osakeyhtiöiden ja muiden asuinyhteisöjen asuinkiinteistöjen yhteisissä ja yleisissä sisätiloissa tupakkalain (693/1976) 12.1 §:n 7 kohdan mukaan. Saman pykälän viimeisessä momentissa lisäksi säädetään, että Asunto-osakeyhtiö tai muu asuinyhteisö voi kieltää tupakoinnin yhteisellä ulkoalueella rakennuksen ilmanottoaukkojen läheisyydessä, yhteisillä parvekkeilla ja lasten leikkialueella. Tupakkalain 13.6 § velvoittaa asuinyhteisöt

asettamaan tupakointikiellon osoittamat opasteet näkyville yhteisiin ja yleisiin sisätiloihin, sekä ulkoalueille joita kiello koskee. Kyseisten säännösten tarkoituksena on varmistaa asuinyhteisöjen järjestyssäännöin toteutettujen kieltojen toteuttaminen jatkossa ja leviäminen. Lisäksi tällä pyritään estämään tupakansavun kulkeutumista ilmanvaihdon kautta savuttomiin sisätiloihin, sekä suojella rakennuksessa sisällä oleskelevien henkilöiden terveyttä. (HE 180/2009 vp, 25.)

Tupakkalaissa ei ole kielloa, joka kieltäisi tupakoinnin yksityisasunnoissa. Yksityisasunnoissa ympäristön tupakansavulle altistumista rajoitetaan terveydensuojelulla (763/1994). Terveydensuojelulain 26 §:ssä on säädetty asunnoille ja muille oleskelutiloille terveydelliset vaatimukset, joiden mukaan asunnon sisäilman puhtaus, kosteus, melutaso, lämpötila, valon määrä ja säteilyarvot täytyvät olla sellaisella tasolla, ettei niistä aiheudu asunnossa oleskelijoille terveydellistä haittaa.

Lisäksi Terveydensuojelulain 27 §:ssä määritellään, että mikäli asunnossa tai muussa oleskelutilassa esiintyy tärinää, valoa, melua, hajua, pölyä, mikrobeja, savua, kosteutta, liiallista lämpöä taikka kylmyyttä tai säteilyä, josta voi aiheutua terveyshaittaa kyseisessä tilassa oleskelevalle, voi kunnan terveystoimikunta velvoittaa sen, jonka menettelyn toimesta yllä mainitut ongelmat esiintyvät, ryhtymään toimenpiteisiin rajoittaakseen tai poistaakseen terveyshaitan.

Terveydensuojeluviranomainen voi siis terveydensuojelulain nojalla puuttua yksityisasunnossa tapahtuvaan tupakointiin, mikäli savu kulkee ilmanvaihtoa pitkin naapurihuoneistoihin ja häiritsee muita asukkaita. Terveydensuojeluviranomainen on antanut muutamia asuntokohtaisia parveke- ja ulkotupakointikielloja. Niistä osa on saanut lainvoiman ja osa kumoutunut hallinto-oikeudessa tai korkeimassa hallinto-oikeudessa. (THL 2012.)

KKO:2008:7

Korkeimman oikeuden tuomiolauselman parveketupakointiin liittyen. Asunto-osakeyhtiö oli tehnyt yksinkertaisella äänten enemmistöllä päätöksen, jolla oli yleisesti kielletty tupakointi asuntojen oleskeluparvekkeilla.

Asko P vaati asunto-osakeyhtiötä vastaan ajamassaan kanteessa päätöksen vahvistamista mitättömäksi ja joka tapauksessa sen julistamista pätemättömäksi, sillä päätös oli lainvastainen ja loukkasi P:n omistus- ja hallintaoikeutta.

Yhtiö kiisti kanteen ja vaati sen hylkäämistä. Yhtiökokous oli kieltänyt tupakoinnin taloyhtiön oleskeluparvekkeilla siitä syystä, että savu kulkeutui parvekkeelta toiselle paitsi painovoimaisesti myös ilmastointiputkien kautta, ja koska tupakansavusta oli valitettu. Päätös oli tehty asianmukaisessa järjestyksessä ja se oli asunto-osakeyhtiölain ja asunto-osakeyhtiön yhtiöjärjestyksen mukainen.

Käräjäoikeus hylkäsi kanteen, jonka jälkeen P valitti hovioikeuteen. Hovioikeus kumosi käräjäoikeuden päätöksen ja vahvisti asunto-osakeyhtiön tekemän päätöksen parveketupakoinnin kieltämisestä mitättömäksi. Asunto-osakeyhtiö sai valitusluvan ja valitti hovioikeuden päätöksestä korkeimpaan oikeuteen.

Korkein oikeus katsoi, että P:llä oli parvekkeeseen tosiasiallisesti yksinomainen, muut poissulkeva pysyväisluontoinen käyttöoikeus ja parvekettä on osakkaan hallintaoikeuden kannalta pidettävä huoneistoon kuuluvana, vaikkei parvekkeita oltukkaan merkitty yhtiöjärjestyksessä osakehuoneistoon kuuluvaksi osaksi. Asunto-osakeyhtiöllä oli oikeus tehdä päätöksiä, jotka voivat vaikuttaa asumiseen ja osakkaiden välisiin suhteisiin. Toisaalta P:llä oli osakkeenomistajana oikeus järjestää elämänsä hallinnoimallaan parvekkeella haluamallaan tavalla, sillä edellytyksellä, ettei siitä aiheudu kohtuutonta haittaa yhtiölle. Ratkaisevaa oli kuitenkin korkeimman oikeuden mielestä se, että tapauksessa kysymyksessä oleva tupakointikielto olisi kieltänyt kaiken tupakoinnin osakashallinnassa olevilla parvekkeilla ja rajoittaisi perusteettomasti osakkaan hallintaoikeutta, siltä osin kuin tupakointi ei aiheuttaisi kohtuutonta haittaa naapureille. Korkein oikeus katsoi, ettei asunto-osakeyhtiön yhtiökokous ollut voinut yksinkertaisella äänten enemmistöllä tehdä päätöstä, jolla tupakointi on yleisesti kielletty osakkeenomistajan hallintaan kuuluvilla parvekkeilla. Yhtiökokouksen päätöksen katsottiin olevan asunto-osakeyhtiölain 48.1 §:n 2 kohdan nojalla mitätön.

Hämeenlinnan HAO 26.08.2010 10/0522/2

Tupakansavua oli kulkeutunut luhtitalohuoneiston terassipihalta naapurihuoneistoon. Terveystarkastaja oli käynyt tutkimassa asiaa ja kieltänyt sen jälkeen tupakoinnin terassipihalla vedoten siihen, että terveyshaittaa saattoi aiheutua tupakoinnista. Hallinto-oikeus katsoi, että terveystarkastajan savumittaukset olivat menetelmiltään asiallisia ja tietyissä olosuhteissa savua kulkeutui naapurihuoneistoon, jos tupakkaa poltettiin talon seinän lähistöllä. Arvioidessaan tupakointikiellon laillisuutta hallinto-oikeus katsoi, että oli otettava huomioon se että tupakointi on nykyisin pääasiassa sallittua pois lukien julkiset sisätilat, jotka laissa luetellaan. Hallinto-oikeuden mielestä siten omassa asunnossa, pihalla tai parvekkeella saa lähtökohtaisesti tupakoida. Kyseisen yksityiselämän suojaan liittyvän oikeuden rajoittamiseen tulisi perustua riittäviin selvityksiin ja noudattaa hallintolain 6 §:n mukaista suhteellisuusperiaatetta.

Päätöksessään hallinto-oikeus huomioi, että tupakointikielto oli laajuudessaan yli 200 neliömetrin alueella, jonka reunat olivat noin 20m etäisyydellä lähimmästä naapurihuoneiston korvausilmaventtiilistä ja mittaukset oli tehty vain seinän vierestä, eikä laajemmalla alueella. Tupakointi oli myös tapauksessa ollut satunnaista, sillä tupakoitsija ei asunut vakituisesti huoneistossa. Näin ollen hallinto-oikeuden mielestä asiassa ei oltu selvitetty riittävästi savun kulkeutumista muualta pihalta ja siten tupakointikielto koko piha-alueella oli suhteettoman ankara rajoitus. Terveystarkastajan päätös kumottiin ja asia palautettiin viranomaiselle uusintakäsittelyyn.

4.4 Tupakoinnin seuranta ja tutkimus

Tupakkalain 22 § velvoittaa terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen seuraamaan ja tutkimaan tupakkalaissa säädettyjen toimenpiteiden ja tupakan vähittäismyyntihintojen vaikutusta tupakoinnin yleisyyteen ja tuettava tupakoinnista aiheutuvien terveysvaarojen vähentämiseen liittyvää tutkimus, kehittämis ja seurantatyötä. THL:n ja aluehallintoviraston on tupakkalain 23 §:n mukaan huolehdittava koko maata koskevasta ja alueellisesta toiminnasta

tupakoinnin vähentämiseksi. THL on myös velvoitettu järjestämään valtion viranomaisille ja kunnille terveystkasvatusohjelmia ja muuta tupakoinnin aiheuttamista haitoista ja vaaroista kertovaa aineistoa. Lisäksi THL:n on annettava terveydenhuoltoalan ammattihenkilöille, työnantajille, tiedotusvälineiden edustajille ja lasten ja nuorten parissa työskenteleville henkilöille ohjeita tupakoinnin vähentämiseksi ja välttämiseksi suositeltavista menettelytavoista.

Kuntien vastuulla on tupakkalain 24 §:n nojalla huolehtia paikallisesta toiminnasta tupakoinnin vähentämiseksi ja huolehtia, että yllä olevaa 23 §:ssä tarkoitettua aineistoa on saatavilla sitä tarvitseville kunnan alueella.

Tupakkalain valvonta lyhyesti

Tupakkalain 6 luku käsittelee kyseisen lain valvontaan ja ohjaukseen liittyvää vastuun jakoa. Kyseisen luvun 14 §:n mukaan tupakkalain ja sen nojalla annettujen muiden säännösten noudattamisen johto ja ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle ja valvonta sosiaali- ja terveysministeriön alaiselle lupa- ja valvontavirasto Valvira:lle. Valvontaviraston vastuulla on puolestaan ohjata aluehallintovirastoja ja kuntia niille tupakkalain perusteella kuuluvien tehtävien hoidossa.

Tiivistetysti tupakkalain valvonta jakaantuu käytännössä niin, että Valviran tehtävänä on valvoa tupakkatuotteiden mainontakiellon noudattamista yhdessä kuntien kanssa. Valvira valvoo myös tupakkatuotteiden myyntiä niiltä osin, kuin se koskee tupakkatuotteiden koostumuksellisia ja laadunvalvonnallisia seikkoja tai pakkausmerkintöjä. Lisäksi Valvira seuraa mainonnan ja muun myynninedistämisen kehittymistä, sen vaikutuksia, antaa tarvittaessa tulkintaohjeita yleisten toimintaperiaatteiden ja yhtenäisen valvontakäytännön aikaansaamiseksi koko maassa.

Työsuojeluviranomaisten vastuulla on valvoa tupakkalain noudattamista työpaikoilla. Poliisi valvoo tupakkalainsäädännön noudattamista julkisissa yleisötilaisuuksissa. Tulli valvoo osana toimintaansa tupakkatuotteiden maahantuontia Suomeen. (Valvira 2013.)

5 Pohdinta

Tämän opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia, millä tavoin nykyisellä tupakkalailla pyritään suojelemaan väestön terveyttä ja ehkäisemään tupakansavulle altistumista. Toisaalta tarkoitus oli yhtälailla tutkia sitä, mitä rajoituksia tupakkalaki asettaa tupakoivalle henkilölle. Asetelma on sikäli kaksijakoinen, että tupakkalain tehtävänä on taata jokaiselle mahdollisuus savuttomaan elinympäristöön ja pitkäntähtäimen tavoitteeksi on asetettu savuttomuus koko maassa vuoteen 2040 mennessä, mutta toisaalta lailla pyritään toistaiseksi turvaamaan henkilön oikeus ostaa ja käyttää tupakkatuotteita, kuten käy ilmi hallituksen esityksestä 180/2009 vp. Nämä linjaukset ovat mielestäni keskenään ristiriidassa ja jommasta kummasta on luovuttava jossain vaiheessa.

Työni taustoittavassa luvussa perehdyin siihen, mitä tupakka ylipäättään on ja miten se vaikuttaa ihmisen terveyteen. Katsoin kyseisen luvun tarpeelliseksi, että voidaan ymmärtää niitä syitä, joiden takia tupakkalaki on ylipäättään säädetty ja miksi tupakointia halutaan rajoittaa. Jokainen varmasti tietää, jollain tasolla sen, että tupakka on terveydelle haitallista. Yleensä valtaosa ihmisistä osaa ainakin yhdistää keuhkosityövän ja tupakoinnin toisiinsa. Itsekin toki kyseisen asian tiesin, mutta terveysvaikutuksia käsittelevää osiota tehdessä sain paljon uutta tietoa siitä, miten laajasti tupakointi kytkeytyy erilaisiin sairauksiin ja terveyttä heikentäviin tekijöihin.

Nykytiedon valossa ei liene epäselvyyttä siitä, että tupakointi aiheuttaa huomattavaa terveyshaittaa, sekä tupakoitsijalle itselleen, että ympäröiville ihmisille. Tietenkään kaikki tupakoitsijat eivät kuole keuhkosityöpään tai koe hidasta ja tuskallista kuolemaa keuhkohtaumatautipotilaana, mutta riski negatiivisiin terveysvaikutuksiin kasvaa tupakoinnin myötä. Entä voiko

tupakoinnista sitten olla jotain hyötyä? Moni tupakoitsija kokee, että savuilla käynti rentouttaa ja poistaa hermostuneisuutta. Onko kyse sitten vain tavasta, jolla saa hetkeksi tuumailutauon työpäivään vai nikotiiniriippuvuuden aiheuttamien vieroitusoireiden hoidosta, jääköön lääketieteen selvittäväksi. Tupakoinilla on ainakin, jonkin asteinen sosiaalinen vaikutus. Tupakointipaikalla tulee monesti juteltua niitä näitä, jopa sellaisten ihmisten kanssa, joiden kanssa tuskin tulisi muuten juteltua. Tietysti mieleen tulee se, että eikö samaa istuskelua ja turinointia voisi hoitaa ilman tupakkaa?

Työni tutkimusluvussa perehdyin tupakkalain terveydensuojeluun liittyviin pykäliin lainopillista tutkimusmenetelmää käyttäen. Oikeuslähteiden käytön pohjana oli etusijajärjestys, jossa vahvasti velvoittavia lähteitä käytetään ensin. Tutkimusta tehdessä kävi ilmi, että suurin osa terveydensuojelua koskevista pykälistä rajoittaa henkilön oikeutta tupakoida. Mielestäni monet tupakoinnin rajoitukset ovat varsin tarkoituksen mukaisia. Esimerkiksi tupakointiin liittyvät osto ja hallussapito ikärajat ovat nykyisellään toimivat, sillä näin saadaan turvattua lapsen ja nuoren terveellisemmällä elintavoilla tapahtuva kehitys ja täysi-ikäisenä hän on vapaa valitsemaan elintapansa.

Oppilaitoksissa, työpaikoilla ja julkisissa virastoissa tupakointikiellot mielestäni toimivat pääasiassa hyvin nykyisellään. Olisi varsin ikävää jonottaa vaikkapa verovirastoon tupakansavussa tai tehdä töitä tai seurata opetusta savuisessa tilassa. Toisaalta tupakoitsijoille on syytä olla erillinen tupakointipaikka, jossa saa tupakoida. Toisen asteen oppilaitoksissa tämä on ongelmallista, sillä niissä opiskelee sekä alaikäisiä, että täysi-ikäisiä ja nykyinen tupakkalaki kieltää kyseisissä oppilaitoksissa ja niiden ulkoalueilla tupakoinnin. Käytännössä tämä näkyy sitten niin, että tupakoitsijat tupakoivat oppilaitoksen alueen ulkopuolella, kuten kadulla, koska tupakkapaikkaa ei ole. Myös joissain savuttomissa työpaikoissa voi vuorotyöntekijä, jonka tauot kuuluvat työaikaan, joutua mielestäni eriarvoiseen asemaan sellaiseen saman yrityksen työntekijään nähden, jonka tauot eivät ole työaikaa, sillä hänellä ei ole mahdollisuutta tupakoida lainkaan työpäivänsä aikana (kts. TT:2010-145). Tässä olisi mielestäni kehitettävää.

Ravintoloita koskemaan tullut vuoden 2009 tupakkalain uudistus, jossa tupakointi kiellettiin ravintoloissa oli varmasti ravintolassa työskentelevien henkilöiden ja useasti käyvien asiakkaiden terveyden kannalta hyväksi. Asiakkaan näkökulmasta uudistus oli myös nopeasti havaittavissa, sillä aiemmin kaikki vaatteet haisivat tupakalle ravintolaillan jälkeen. Nykyisin tätä ongelmaa ei ole ellei vapaaehtoisesti vieraile tupakointitilassa, joka tosin on valitettavan usein kooltaan ja ilmastoinniltaan alimitoitettu silminnähden tarkasteltuun asiakasmäärään nähden.

Asuinyhteisöissä tupakointi on varmasti tällä hetkellä yksi kiistellyimmistä tupakointiin liittyvistä keskustelunaiheista. Tupakkalaki ei nykyisellään kiellä yksityisasunnossa tupakointia, vaikka siihen onkin mahdollista puuttu jossain määrin terveydensuojelulla, mutta tupakoinnista aiheutuvan terveydensuojelulain mukaisen haitan todistaminen on melko hankalaa ja edellyttää tarkkoja mittauksia. Esimerkiksi Valvira ohjeistaa parveketupakoinnin ongelmatilanteissa ensisijaisesti neuvottelemaan naapurin kanssa. Tämä ei tietenkään aina tuota tulosta vaan edessä voivat olla jopa oikeustoimet. Mielestäni omistusasunnon parvekkeella tai pihalla tupakointi on jokaisen oma-asia. Kerros- tai rivitalossa asujan täytyisi vain hyväksyä se, että kyseinen asumismuoto on enemmän tai vähemmän kommuuni ja naapureiden suhteen täytyisi, jossain määrin voida sietää myös normaalista elämisestä aiheutuvia häiriöitä olipa se sitten hajua, melua tai jotain muuta.

Tupakoinnin täysikielto ei mielestäni olisi paras ratkaisu vaikka kansanterveyden kannalta kiistatta näin olisikin. Ihmisen elämää rajoittavia lakeja on Suomessa mielestäni jo tarpeeksi. Lisäksi on olemassa vaara, että kehitys lähestyy valvontayhteiskuntaa ja yksilönvapaus rajoittuu kun tarpeeksi monia rajoituksia säädetään, vaikka tarkoitusperät olisivatkin pohjimmiltaan hyvät.

Aiheena tutkimukseni tarjoaa mahdollisuuksia jatkotutkimuksiin. Tupakkalaki tulee muuttumaan lähivuosina todennäköisesti paljon, jolloin myös tämä tutkimus täytyisi tehdä uudestaan. Aihetta voisi myös tutkia esimerkiksi, siten kuinka EU:n tupakkadirektiivi vaikuttaa kansallisen lainsäädännön kehitykseen, tai tutkia tupakkalain rikkomisesta seuraavia rangaistuksia.

Lähteet

- Allen, G. 1998. The easiest way to stop smoking. Helsinki: Holstein & kumppanit.
- Bati, A. 1998. The essential cigar: A book for connoisseurs. Helsinki: Gummerus.
- Edilex toimitus. 29.7.2008. Nikotiinia sisältävä sähkötupakka luokiteltiin lääkkeeksi. <http://www.edilex.fi.tietopalvelu.karelia.fi/uutiset/17968>. 11.9.2013.
- Edilex toimitus. 9.10.2013. EU-parlamentti äänesti tiukennuksista tupakkalainsäädäntöön. <http://www.edilex.fi.tietopalvelu.karelia.fi/uutiset/37729>. 9.10. 2013.
- Goodman, J. 1993. Tobacco in history. London: Routledge.
- Hengityслиitto ry, 2013. Ympäristön tupakansavu. http://www.stumppi.fi/portal/stumppi/harkitsijalle/passiivinen_tupakointi/. 26.09.2013.
- HE 116/1993. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta.
- HE 226/2005. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain muuttamisesta.
- HE 180/2009 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja lääkelain 54 a ja 54 e §:n muuttamisesta.
- HE 111/2013. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta.
- Husa, J. Mutanen, A. & Pohjolainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa. Ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki: Talentum.
- Hämeenlinnan HAO 26.08.2010 10/0522/2.
- KKO:2008:7
- Koskinen, S. 2011. Työnantajan direktio-oikeus ja tupakointikielto. Edilex 2011/6. <http://www.edilex.fi.tietopalvelu.karelia.fi/artikkelit/7695.pdf>. 18.10.2013.
- Laukkonen, V. 1996. Pieni tupakkakirja. Jyväskylä: Gummerrus
- MT:1998:001
- PeVL 21/2010 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esitykseen laeiksi toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain ja lääkelain 54 a ja 54 e §:n muuttamisesta.
- Päivinmäki, E. & Haavisto, M. Tietoa nuuskasta ja sen terveysvaikutuksista. <http://nuuska.fi/>. 17.09.2013.
- Rimpelä, A. 1990. Miksi tupakointi ei vähene? Tutkimus tupakkalain toimeenpanosta ja legitimitetistä. Helsinki: VAPK-Kustannus.
- Sosiaali- ja terveysministeriön päätös tupakointivälineistä 8.12.1999/1158.
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkinnöistä sekä haitta-aineiden määristä ja mittaussmenetelmistä sekä testauslaboratorioista 31.7.2002/641

- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ravintolan ja muun ravitsemisliikkeen tupakointitilasta 3.11.2006/964.
- Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. 2012:11. Tupakkalainsäädäntö perusteluaineistoinen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-25228.pdf. 7.10.2013.
- Terveydensuojelulaki 763/1994
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Kohti savutonta Suomea. Tampere: Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Sähkösavuke (sähkötupakka). http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/aiheet/tietopaketit/tupakointi/sahkosavuke. 15.9.2013.
- TT:2010-145
- Tupakkalaki 1976/693
- Tupakkapoliittisia lakimuutoksia ja toimia valmistelevan työryhmän loppuraportti. 2008. http://www.edilex.fi./ministerioiden_julkaisut/5517.pdf. 4.10.2013.
- Turun HAO 20.08.2013 13/0550/2
- Turunen, M. 1978. Suuri piippukirja. Porvoo: WSOY
- Valvira. 2013. Ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet. [http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/tupakka](http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/tupakka/tupakointikiellot_ja_rajoitukset/ulkoalueilla_jarjestet_tavat_yleiset_tilaisuudet). 3.11.2013.
- Valvira. 2013. Tupakka. http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/tupakka. 30.10.2013.
- Viertola, H. 2004. Tupakkamiehen tietokirja. Helsinki: Hakapaino.